

Förstudierapport

Mäns våld mot kvinnor- brottsförebyggande metoder

Innehåll

1	INLEDNING	4
1.1	Syfte	4
1.2	Metod, frågeställningar, material och utförande	5
1.2.1	Verksamhetsbesök, erfarenhets- och kunskapsinhämtning	5
1.2.2	Förmågemodellen	6
1.2.3	Bearbetning och analys av material	7
1.2.4	Litteratur- och forskningsstudier	7
1.2.5	Inventering	8
1.2.6	Organisation	8
1.3	Avgränsningar	9
2	BAKGRUND	10
3	POLISENS BROTTSBEKÄMPANDE ARBETE MOT MÄNS VÅLD MOT KVINNOR	11
3.1	Våld i nära relation – ett brott	11
3.2	Polismyndighetens brottsbekämpning	12
3.3	Polismyndighetens brottsförebyggande arbete	13
3.4	Problemorienterat polisarbetet	13
4	VÅLD I NÄRA RELATION	16
4.1	Definitioner	16
4.2	Våld i nära relation – inte ett homogent fenomen	17
4.3	Våldets orsaker	19
4.4	Dödligt partnervåld – riskfaktorer	20
4.5	Mörkertal och tystnadskultur	22
4.6	Våldets dolda brottsoffer – barnen	23
5	VIKTEN AV RISKANALYSER FÖR ATT KUNNA FÖREBYGGA MÄNS VÅLD OCH DÖDLIGT VÅLD MOT KVINNOR	25
5.1	Riskbedömningar	25
5.2	SIP – samordnad individuell plan	26
5.3	Möjligheten att prediktera dödligt våld	27
6	NULÄGESBILD – MÖJLIGHETER, HINDER OCH UTMANINGAR	29
6.1	Styrning	29
6.1.1	Uppfattningar och erfarenheter från yrkesverksamma	31
6.2	Struktur	31
6.2.1	Upplevelser och erfarenheter från yrkesverksamma	33
6.3	Kompetens	34
6.3.1	Upplevelser och erfarenheter från yrkesverksamma	34
6.4	System	35
6.4.1	Upplevelser och erfarenheter från yrkesverksamma	36
7	POLISÄRA FÖREBYGGANDE ARBETSSÄTT – VAD FUNGERAR OCH HUR GÖR MAN?	37
7.1	MATAC – en samverkansmodell med fokus på våldsutövare	37
7.2	MARAC- Multi-Agency Risk Assessment Conferences (MARAC)	40
7.3	DVI/IPVI -insatser för att avskräcka och frihetsberöva våldsutövare	42
7.4	SRP – en modell för systematiskt motivationsarbete	44
7.5	Rättsväsendets sanktioner	45
8	PÅGÅENDE BROTTSFÖREBYGGANDE INITIATIV OCH PROJEKT	46
8.1	Riskreducerande insatser	46
8.1.1	Uppföljning av riskreducerande insatser	47

8.2	Huskurage	48
8.3	Uppsökande verksamhet i Västerbotten.....	49
8.4	Operativt samverkansforum.....	49
8.5	Projekt Igor	49
	Några exempel på arbetsuppgifter för IGOR:	50
8.6	Svenskt brottsskadeindex.....	51
8.7	IPVI - Malmö.....	52
8.8	Arbete med våldsutövare och våld i nära relation.....	53
8.9	Fokuspersoner/BIN – Stockholm.....	53
9	FÖRSLAG OCH REKOMMENDATIONER.....	55
9.1	En mångfacetterad metod	55
9.1.1	Kartläggning av våldsutövare	55
9.1.2	Strukturerad samverkan och gemensamt språk för riskbedömningar.....	56
9.1.3	Brottsförebyggande insatser enligt DVI/IPVI.....	56
9.2	Utvecklingsområden	57
9.3	Styrning.....	57
9.4	Struktur	58
9.5	Kompetens	59
9.6	System.....	59
10	REFERENSER	61

1 Inledning

Regeringen har som mål att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. På senare år har det funnits ett större fokus på det förebyggande arbetet samt på att riskhantering i högre utsträckning ska innefatta våldsutövaren, vilket är i enlighet med Europarådets så kallade Istanbulkonvention från 2011 som Sverige ratificerade 2014.¹ Att arbeta förebyggande för att bekämpa mäns våld mot kvinnor är ett av regeringens mål i sin tioåriga nationella strategi.² Samhällets insatser har historiskt sett främst fokuserat på våldets konsekvenser snarare än dess orsaker. Regeringen vill genomföra ett skifte i perspektiv från ett fokus på stöd och skydd till ett förebyggande förhållningssätt.³ Den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor uttrycker specifikt behovet av förbättrad kunskap och metodutveckling för att kunna stoppa våldet⁴. Denna förstudie ämnar bidra med förbättrad kunskap om hur Polismyndigheten kan öka sin förmåga i förhållande till den nationella strategin.

1.1 Syfte

Syftet med förstudien är att genom ett internationellt perspektiv inventera och kartlägga kunskaps- och evidensbaserade metoder för en förbättrad brottsbekämpning avseende mäns våld mot kvinnor.

Polismyndigheten har ett etablerat brottsofferarbete. Det brottsförebyggande arbetet måste stärkas och ansatsen i förstudien är att finna verkningsfulla metoder för att stävja mäns våld mot kvinnor genom att fokusera på gärningspersoner - det vill säga de som orsakar problemen. Att arbeta problemorienterat innebär att definiera ett specifikt och återkommande problem, genomföra en analys om orsakerna till varför problemet uppstår, ta fram åtgärder som skulle kunna avlägsna orsakerna samt utvärdera om genomförda aktiviteter haft någon effekt.

Det saknas utvärderade och beprövade metoder samt arbetssätt för att förebygga mäns våld mot kvinnor i en svensk kontext. Förstudien kommer att utifrån *förmågemodellen*⁵ kartlägga Polismyndighetens befintliga förmåga samt utröna inom vilka områden Polismyndigheten behöver utveckla och stärka denna för att kunna förebygga mäns våld mot kvinnor – som ett led i en nationell brottsbekämpande strategi.

¹ Europeiska rådet, 2011; European Institute for Gender Equality (EIGE), 2021

² Våldsförebyggande arbete. Jämställdhetsmyndigheten, <https://jamstalldhetsmyndigheten.se/mans-vald-mot-kvinnor/valdsforebyggande-arbete/>. (2022-05-11)

³ Paradigmskifte- från reaktivt till proaktivt. Jämställdhetsmyndigheten. <https://jamstalldhetsmyndigheten.se/mans-vald-mot-kvinnor/valdsforebyggande-arbete/>. (2022-05-11)

⁴ Skr. 2016/17:10

⁵ Förmågemodell A626.692/2021

Förstudien syftar till att:

- identifiera och sammanställa pågående polisiära metoder och arbetssätt för att förebygga mäns våld mot kvinnor i en svensk kontext
- genom ett nationellt och internationellt perspektiv inventera och kartlägga kunskaps- och evidensbaserade metoder för en förbättrad brottsbekämpning avseende mäns våld mot kvinnor
- urskilja vilka av dessa som har förutsättningar att implementeras i en svensk kontext
- lämna rekommendationer om att genom pilotverksamhet implementera en brottsförebyggande metod avseende mäns våld mot kvinnor.

Förstudien ingår i den nationella utvecklingsplanen avseende 2021-2022. Det övergripande syftet med förstudien är att ge Polismyndigheten väsentligt bättre förutsättningar att utföra ett effektivt förebyggande arbete mot mäns våld mot kvinnor.

Förstudien ska bidra till att utveckla det kunskapsbaserade och brottsförebyggande arbetet. Brottsförebyggande metoder kan förbättra brottsbekämpningen och upplärning av brott, stärka den lokala närvaron och förbättra och framtidssäkra Polismyndighetens arbete.

Arbetet bedrivs i samverkan mellan UC Syd och UC Väst och projektet bidrar till det långsiktiga målet framgångsrik brottsbekämpning och upplärning samt det strategiska initiativet förbättra och framtidssäkra.

1.2 **Metod, frågeställningar, material och utförande**

Nedan beskrivs det material och metod som ligger till grund för förstudien. Följande frågeställningar har legat till grund för förstudien.

- Hur kan Polismyndigheten förebygga mäns våld mot kvinnor?
- Vilken förmåga har Polismyndigheten att förebygga mäns våld mot kvinnor?
- Vilken förmåga behöver Polismyndigheten stärka för att förebygga mäns våld mot kvinnor?

1.2.1 Verksamhetsbesök, erfarenhets- och kunskapsinhämtning

Verksamhetsbesök med dialogmöten har genomförts i samtliga polisregioner för att identifiera och sammanställa pågående polisiära metoder och arbetssätt för att förebygga mäns våld mot kvinnor på regional nivå inom Polismyndigheten. Genom dessa verksamhetsbesök har även erfarenhets- och kunskapsinhämtning gjorts. Utkomsten av verksamhetsbesöken finns sammanställd i en rapport.⁶ Innehållet i rapporten har även

⁶ Sammanställning av regionbesök – Verksamhetsutveckling Brott i nära relationer, A341.227/2021

använts som en del i att beskriva Polismyndighetens nuvarande förutsättningar och förmåga att kunna förebygga mäns våld mot kvinnor.

Erfarenhets- och kunskapsinhämtning har även gjorts genom att ett antal samverkande myndigheter och frivilligorganisationer har ombetts att ge synpunkter på hur Polismyndigheten kan upptäcka och förhindra mäns våld mot kvinnor samt beskriva hinder och förslag på förbättringar. Svarsunderlaget utgörs av svar från Länsstyrelsen, Sveriges Kommuner och regioner, Socialstyrelsen, Brottsförebyggande rådet, Jämställdhetsmyndigheten, Kriminalvården, Nationellt Centrum för Kvinnofrid, 1000 möjligheter samt Välj att Sluta/Manscentrum.⁷ För att komplettera den bild som samverkansparterna lämnade har liknande frågor ställts internt till samtliga polisregioner. Frågorna var formulerade enligt följande; *Hur kan Polismyndighetens samverkansparter arbeta för att bidra till att upptäcka och förhindra mäns våld mot kvinnor?* samt *Beskriv hinder och förslag på förbättringar utifrån ett samverkansperspektiv.*⁸ Även detta material har utgjort underlag i beskrivningen av Polismyndighetens nuvarande förutsättningar och förmåga att kunna förebygga mäns våld mot kvinnor.

1.2.2 Förmågemodellen

Som en del i arbetet att inventera Polismyndighetens befintliga förutsättningar för förmågan att kunna förebygga mäns våld mot kvinnor samt utröna inom vilka områden förmågan behöver utvecklas och stärkas har även en workshop genomförts där förmågemodellen⁹ tillämpades. Förmågemodellen används för att säkerställa ett helhetsperspektiv för en förmåga.¹⁰ Tillämpning av förmågemodellen kan användas för att bedöma befintliga eller obefintliga förutsättningar för en förmåga, samt identifiera vilka områden som är i behov av utveckling, vidmakthållande eller avveckling. Genom en analys utifrån ett helhetsperspektiv kan olika åtgärder synkroniseras samt beroendeförhållanden identifieras.

Förmågemodellen består av fyra beståndsdelar: styrning, struktur, kompetens och system. Dessa utgör grundförutsättningar för en förmåga. Dessa fyra beståndsdelar är i sin tur uppdelade i underkategorier. Till exempel består *styrning* av lagar och förordningar samt interna styrdokument och *kompetens* består av erfarenhet, kunskap, attityd och färdighet. Beståndsdelarna är tillämpbara på alla typer av förmågor och en förmåga förutsätter att samtliga beståndsdelar finns. Då modellen avser att vara heltäckande är dock vissa underkategorier mer eller mindre relevanta beroende på förmåga. En förmåga placeras i mitten av modellen och därefter identifieras förutsättningar och nivån för förmågan genom att systematiskt gå igenom de fyra beståndsdelarna och dess

⁷ Svaren finns diarieförda i A603.597/2021

⁸ PM 2022-03-25, A603.597/2021

⁹ Förmågemodellen, A626.692/2021

¹⁰ Med förmåga avses att grundförutsättningarna (kompetens, styrning, system och struktur) är uppfyllda för att kunna lösa en uppgift vid en given tidpunkt.

underkategorier. Den förmåga som analyserades i förstudien var ”Polismyndighetens förmåga att förebygga mäns våld mot kvinnor”.

Deltagarna på workshopen bestod av representanter från Utvecklingscentrum Syd (ansvarsområde brottsförebyggande arbete), Utvecklingscentrum Väst (ansvarsområde brott i nära relation), Utvecklingscentrum Öst (ansvarsområde suicidprevention och psykisk ohälsa), Utvecklingscentrum Bergslagen (ansvarsområde operativ ledning), Utvecklingscentrum Stockholm (ansvarsområde grova brott), Utvecklingscentrum Nord (ansvarsområde brottsförebyggande arbete), Noa BOPS-SSI, Noa VSA, polisområde Stockholm Nord, HR samt HR Kompetens. Valet av deltagare grundades i syftet att uppnå en bred förankring, en bred uppsättning av kompetenser samt fånga ett helhetsperspektiv.

1.2.3 Bearbetning och analys av material

En del i metodiken har också bestått i att omvandla resultaten i underlagen som inhämtats internt och externt samt säkerställa resultaten. Vad gäller omhändertagande av resultat vid tillämpning av förmågemodellen finns det i nuläget inte någon process att stödja sig mot. Valet har gjorts att presentera resultaten av de interna och externa inhämtningarna i en nulägesbeskrivning av Polismyndighetens förutsättningar att arbeta brottsförebyggande mot mäns våld mot kvinnor, utifrån en kategorisering efter förmågemodellens beståndsdelar styrning, struktur, kompetens och system.

1.2.4 Litteratur- och forskningsstudier

Genom litteratur- och forskningsstudier har kunskaps- och evidensbaserade metoder och arbetssätt för brottsförebyggande arbete avseende mäns våld mot kvinnor inventerats och utforskats både utifrån ett nationellt och internationellt perspektiv. Litteratur- och forskningsstudier har också utgjort ett komplement till de kunskaps- och erfarenhetsinhämtningar som gjorts internt och externt. I första hand har forskningsöversikter studerats.

En fördel med att använda översikter är att forskning inom ett specifikt forskningsområde redan har sammanställts och analyserats av forskare. Den kunskapen kan nyttjas för att få en bredare och mer djupgående kunskap om det aktuella området. Det är dessutom ett tidseffektivt arbetssätt. Nackdelen med att avgränsa arbetet till översikter är dock att det dels kan finnas områden där ingen forskare ännu har valt att göra en översikt, dels att översikter är begränsade i sig utifrån syfte och urval. Förstudien har inte som syfte att vara en total forskningsöversikt även om kartläggning av forskning har gjorts. Det kan finnas forskning på området som inte finns med i någon översikt som därmed går förlorad i detta arbete eftersom förstudien i första hand har baserats på den typ av underlag.

1.2.5 Inventering

Medborgarlöften har inventerats. Inom ramen för förstudien har även pågående initiativ inom Polismyndigheten följts, vilka har fokus på gärningspersoner i ett brottsförebyggande perspektiv avseende mäns våld mot kvinnor. Förstudien har följt pilotprojektet med IPVI i polisregion Syd, polisområde Malmö, samt Grynings arbete i region Stockholm och region Mitt samt arbetet med Riskreducerande insatser (RRI).

1.2.6 Organisation

Förstudieorganisation

Roll	Namn
Förstudieledare	Kristina Meijer, Noa UC Syd
Förstudiegrupp	Linda Nilsson, Noa UC Syd
Förstudiegrupp	Erika Gyllenswärd, Noa UC Väst
Förstudiegrupp	Hanna Andersson, Noa UC Syd
KA	Åsa Johansson Green, KA Region Syd
RSS	Yvonne Brandell

Ledning och styrning

Roll	Namn
Uppdragsgivare	Håkan Jarborg Eriksson, C Noa UC Syd
Uppdragsgivare	Per Ottosson, C Noa UC Väst

Referensgrupp

Representerar	Namn
Malmö Universitet	Anna-Karin Ivert
Malmö Universitet	Caroline Mellgren
Polismyndigheten	Shilan Caman
Polismyndigheten	Therése Björkman
Civilsamhället	Nina Rung

1.3 **Avgränsningar**

Utgångspunkt i arbetet med förstudien är Istanbulkonventionens tredje kapitel som handlar om brottsförebyggande arbete (prevention)¹¹ där förstudien vidare har avgränsats till att kartlägga forskning om Polismyndighetens roll i det förebyggande arbetet.

Definitionen av Våld i nära relation enligt Istanbulkonventionen omfattar alla typer av våld i nära relation eller hot om sådana. Våld i nära relation definieras därmed i denna rapport i enlighet med Istanbulkonventionen men fokuserar primärt på att förebygga handlingar som innefattar fysiskt och sexuellt våld som utförs mot en nuvarande eller tidigare partner.¹²

Med partnervåld avses i förstudien mäns partnervåld mot kvinnor och våld mot både nuvarande och före detta partner. Att förstudien fokuserar särskilt på mäns partnervåld mot kvinnor kan motiveras utifrån olika aspekter. Studier visar att mäns partnervåld mot kvinnor är grövre och upprepas oftare än kvinnors partnervåld mot män. Fokus för förstudien motiveras ytterligare av att de främsta offren för våld i nära relation är kvinnor och flickor och att det är en del i ett strukturellt fenomen.

Begreppet våld i nära relation blir ofta synonymt med ”mäns våld mot kvinnor” vilket kan ge en begränsad bild av våld som de facto utövas på många vis och mellan både kvinnor och män och mot barn. Synsättet kan verka stigmatiserande och även om begreppet förekommer synonymt med ”mäns våld mot kvinnor” i vissa delar av förstudien är det med den medvetenheten. Våld i nära relation i den vidare meningen kräver olika lösningar. Våld i ungas relationer innehåller samma karakteristika som i vuxna relationer men kan te sig annorlunda. Därav avgränsas denna förstudie till att belysa förebyggande arbete mot mäns våld mot kvinnor i vuxna parrelationer.¹³

Brott mot barn nämns i förstudien då vuxna relationer ofta innefattar barn. Dock beaktar förstudien inte insatser för att förebygga brott mot barn inom ramen för brott i nära relation.

¹¹ I enlighet med kapitel 3, prevention, artikel 12–17 i Istanbulkonventionen.

¹² Artikel 3, 33-36 i Istanbulkonventionen

¹³ Enligt barnkonventionen definieras vuxen som fyllt 18 år.

2 Bakgrund

Av de konstaterade fallen av dödligt våld i Sverige 2021 var offret en kvinna eller flicka i 24 fall (1 fall färre än 2020), och en man eller pojke i 89 fall (10 fall färre än jämfört med 2020). Andelen kvinnor och flickor som föll offer för dödligt våld 2021 uppgick till 21 procent.

Antalet fall av dödligt våld av kvinnor i en parrelation 2021 uppgick till 15 fall, vilket var 2 fall fler än 2020. För manliga offer i en parrelation uppgick antalet till 4 fall, vilket var oförändrat jämfört med 2020. Andelen fall i en parrelation med kvinnligt offer motsvarade nästan två tredjedelar (63 procent) av samtliga konstaterade fall av dödligt våld mot kvinnor, medan motsvarande andel för män i en parrelation var 4 procent.¹⁴

Polismyndigheten behöver stärka sin förmåga att bidra till det jämställdhetspolitiska delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. År 2019 beslutade Polismyndigheten utifrån regleringsbrevet och sin verksamhetsplan att intensifiera arbetet med särskilt utsatta brottsoffer.

Regeringen har tagit fram ett åtgärds paket för att intensifiera arbetet mot mäns våld mot kvinnor. Åtgärds paketet syftar till att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor och omfattar åtgärder för att förebygga att våld utövas och åtgärder om stöd och skydd till utsatta samt skärpt lagstiftning. Åtgärds paketet innehåller en 40-punktslista vilken är uppdelad i fyra områden:

- Ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete mot våld
- Förbättrad upptäckt av våld och starkare skydd för våldsutsatta kvinnor och barn
- Effektivare brottsbekämpning
- Förbättrad kunskap och metodutveckling

Polismyndigheten är en del av rättsväsendet vars mål är den enskildes rättssäkerhet och rättstrygghet. Polismyndigheten ska tillsammans med övriga myndigheter inom och utom rättsväsendet bidra till målet för kriminalpolitiken – att minska brottsligheten och öka människors trygghet. Polisens brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete ska utgå från ett problemorienterat arbete och situationell brottsprevention samt präglas av ett kunskapsbaserat förhållningssätt.¹⁵

¹⁴ Kriminalstatistik Brottsförebyggande rådet, 2021.

¹⁵ Polismyndighetens strategi för det brottsförebyggande arbetet. PM 2022:12. Saknr. 480

3 Polisens brottsbekämpande arbete mot mäns våld mot kvinnor

3.1 Våld i nära relation – ett brott

Från att ha betraktats som privata angelägenheter har mäns våld mot kvinnor blivit ett samhällsansvar. Mannens rätt att använda våld mot sin hustru upphörde 1864. Fram till 1982 var misshandel i hemmet fortfarande ett angivelsebrott.¹⁶ 1965 blev våldtäkt inom äktenskapet ett brott och 2018 kom det nya brottet *oaktsam våldtäkt*.¹⁷ År 1998 infördes brottet grov kvinnofridskränkning och straffbelägger upprepade kränkningar som riktas mot nära anhöriga kvinnor.¹⁸ Grov kvinnofridskränkning tar hänsyn till våldets s.k. normaliseringsprocess där serier av integritetskränkningar i nära relation inte sällan leder till minskad självkänsla hos offret. Detta innebär att en adaptation av förekommande våld och hot om våld sker vilket successivt leder till ett normaliserat inslag i vardagen för mannen och kvinnan.¹⁹

Trots en förändrad samhällssyn och skärpt lagstiftning är, i dagsläget, våld i nära relation ett omfattande och allvarligt samhällsproblem. När kvinnor utsätts för våld är det vanligast att gärningspersonen är någon närstående, till exempel en nuvarande eller före detta partner.²⁰ Våld i nära relation är ett brott mot mänskliga rättigheter och förekommer över hela världen. WHO uppskattar att 27 procent av världens kvinnor har utsatts för sådant våld någon gång under sin livstid.²¹

Att utsättas för våld ger svåra och långsiktiga konsekvenser för brottsoffret. Våldsutsatta förlorar oftare sitt arbete, blir oftare sjukskrivna och har lägre inkomster än andra. Det psykiska traumat av att ha utsatts för våld har långtgående påverkan och får konsekvenser för offrets hälsa och arbetsliv. De som utsatts för våld löper högre risk att dö i förtid.²²

Sverige ska fullgöra de åtaganden som följer Europakonventionen och som del av svensk rätt får konventionen även betydelse för landets lagstiftning och rättstillämpning.

¹⁶ Se Nylén (2019) s. 61 ff. För lagföring krävdes att kvinnan angav brottet till åtal och därefter stod fast vid sin angivelse under kommande rättegång. Konsekvensen av att misshandel på enskild plats, inklusive hemmet, faller under allmänt åtal innebär att polis och åklagare är skyldiga att utreda misstankar om brottet oaktat hur eller från vem de fått information om ett troligt sådant brott.

¹⁷ Se 6 kap. 1 a § BrB

¹⁸ Se 4 kap. 4 a § 2 st BrB.

¹⁹ Se Prop. 1997/98:55 s. 74 f; Prop. 2020/21:163 s. 33; Nylén (2019) s. 65 och 77 ff.

²⁰ Brottsförebyggande rådet, 2022 mars

²¹ Världshälsoorganisationen (WHO), 2021

²² Ornstein. 2017. The price of violence. Consequences of violent crime in Sweden. Institute for Evaluation of Labour. Market and Education Policy. Working paper 2017:22. [https://www.ifau.se/globalassets/pdfs/se/2017/wp2017-22-the-price-of-violence-consequences-of-violent-crime-in-sweden.pdf#_utma=1.1574839329.1618560908.1652717146.1652717659.4&_utmb=1.1.10.1652717659&_utmc=1&_utmz=1.1652717146.3.1.utmcsr=google|utmccn=\(organic\)|utmcmd=organic|utmctr=\(not%20provided\)&_utmv=-&_utmk=216612118](https://www.ifau.se/globalassets/pdfs/se/2017/wp2017-22-the-price-of-violence-consequences-of-violent-crime-in-sweden.pdf#_utma=1.1574839329.1618560908.1652717146.1652717659.4&_utmb=1.1.10.1652717659&_utmc=1&_utmz=1.1652717146.3.1.utmcsr=google|utmccn=(organic)|utmcmd=organic|utmctr=(not%20provided)&_utmv=-&_utmk=216612118) (2022-05-16).; Prop. 2020/21:163 s. 11.

Rätten till liv är en av Europakonventions (EMKR)²³ mest grundläggande mänskliga rättigheter. Artikel 2.1 EMKR lyder: ”*Envars rätt till liv skall skyddas genom lag. Ingen skall avsiktligen berövas livet utom för att verkställa domstols dom i det fall han dömts för ett brott som enligt lag är belagt med ett sådant straff*”.²⁴ Europadomstolen har i förhållande till artikel 2 EMKR, utvecklat ett särskilt ansvar för staten att agera i ärenden som rör våld i nära relation. Den 15 juni 2021 kom Europadomstolens dom i fallet *Kurt mot Österrike* vari domstolen utvecklar och tydliggör för ett antal principer beträffande statens ansvar vid våld i nära relationer.²⁵ Enligt artikel 2 EMKR har Polismyndigheten en förpliktelse att agera direkt vid kännedom om förekomst av våld i nära relation. Om staten underlåter att agera och vidta förebyggande åtgärder vid sådan kännedom innebär det ett negligierande av allvarligheten i ärendetypen vilket kan leda till minskat förtroende för polisen samt upprepade våldshandlingar.²⁶

Förekomsten av våld i nära relation är ett internationellt samhällsproblem och av Europadomstolens avgörande står det tydligt att förekomsten är oberoende av territoriella gränser och statsskick. Föråldrade synsätt och i vilken utsträckning en stat kommit att inte längre betrakta våld i nära relation som en privat angelägenhet, är något som påverkar synen på våld i nära relation som ett brott.

3.2 **Polismyndighetens brottsbekämpning**

Polismyndigheten har fastslagit att en framgångsrik brottsbekämpning och uppkläring är ett av de långsiktiga målen för dess verksamhet.

Begreppet brottsbekämpning är ofta sammanflätad av olika aspekter vilket gör det svårt att beskriva med en vedertagen definition och därav finns inte heller en universell lösning för att bekämpa brott. Två generella kategorier kan definiera åtgärder för att bekämpa brott beroende på om de är kortsiktiga (”repressiva” eller ”reaktiva” åtgärder) eller långsiktiga (”proaktiva” åtgärder). Gränsen mellan en lång- och kortsiktig åtgärd är inte helt given och en åtgärd som tillsynes är brottsförhindrande kan även vara brottsförebyggande.

²³ Konventionen är inkorporerad i svensk lag genom Lag (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

²⁴ Av artikel 2.2 i Europakonventionen framgår att ingen ska anses ha berövats livet i strid med artikeln när det varit en följd av våld som varit absolut nödvändigt. Vidare anges under vilka tre förutsättningar det gäller exempelvis vid nödvärn. Dessa undantagssituationer saknar relevans för uppsatsen varför de inte återges. (EMKR artikel 2.2)

²⁵ *Kurt mot Österrike* (62903/15) [GC] dom meddelad den 15 juni 2021.

²⁶ Polisen ska i sitt direkta agerande upprätta en oberoende, proaktiv och fullständig riskanalys för att bedöma om offret riskerar att utsättas för fortsatt våld och/eller dödligt våld. Riskanalysens fullständighetskrav betyder att polisen ska göra en omfattande och grundlig analys av faktorer som är av betydelse för våld i nära relation.

Det brottsförebyggande arbetet är en del av det brottsbekämpande uppdraget. Polismyndigheten definierar brottsförebyggande arbete som *aktiviteter som myndigheten genomför eller aktivt deltar i med det primära syftet att förhindra att brott begås*.²⁷

3.3 **Polismyndighetens brottsförebyggande arbete**

För att uppnå målen för kriminalpolitiken – att minska brottsligheten och öka människors trygghet – behövs ett effektivt brottsförebyggande arbete. För detta krävs insatser från hela samhället. Regeringen har tagit fram ett nationellt brottsförebyggande program, *Tillsammans mot brott*, som syftar till att skapa förutsättningar för ett strukturerat och långsiktigt brottsförebyggande arbete i hela samhället.²⁸ Polismyndigheten ska inom ramen för sitt uppdrag bidra till de mål som sätts upp i programmet. Som framgår av *Polismyndighetens strategiska verksamhetsplan* ska det brottsförebyggande arbetet bidra till att färre medborgare²⁹ utsätts för brott och att fler som en följd därav upplever en ökad trygghet. Det brottsförebyggande arbetet ska vara rättssäkert och effektivt. Det ska bedrivas uthålligt, med kvalitet och med medborgarnas behov i fokus.³⁰

Polismyndigheten vill ytterligare förstärka och effektivisera den brottsförebyggande för- månan. För att tydliggöra hur de övergripande målen för den brottsförebyggande verksamheten ska uppnås har Polismyndigheten tagit fram en strategi för det brottsförebyggande arbetet³¹. Strategin ska säkerställa att arbetet bedrivs i enlighet med målsättningarna i det nationella brottsförebyggande programmet och Polismyndighetens långsiktiga mål och strategiska inriktningar. Strategin ska utgöra plattformen och skapa förutsättningar för ett strukturerat och långsiktigt brottsförebyggande arbete. Den ska ge alla medarbetare inom Polismyndigheten en gemensam bild av och förståelse för hur det brottsförebyggande arbetet ska bedrivas, vilka effekter arbetet ska ge och hur deras uppdrag och kunskap kan bidra i arbetet.

3.4 **Problemorienterat polisarbete**

Herman Goldstein utvecklade problemorienterat polisarbete (POP) efter en generell kritik mot det traditionella arbetssättet inom polisen. Hans kritik riktades främst mot den ”*medel viktigare än mål-princip*” som präglade 1970-talets rättsväsende. Goldstein menade att fokus på administration och organisation leder till ett misslyckande för polisen avseende att hantera och förebygga brott på ett effektivt vis.³²

²⁷ Beslut om definition av det brottsförebyggande arbetet, RPC 208/17.

²⁸ Regeringskansliet. 2017. Tillsammans mot brott: Ett nationellt brottsförebyggande program, Skr 2016/17:126.

²⁹ Med medborgare avses i denna strategi de som bor, verkar och vistas i landet.

³⁰ Polismyndighetens strategi för det brottsförebyggande arbetet. PM 2022:12. Saknr. 480

³¹ Polismyndighetens strategi för det brottsförebyggande arbetet. PM 2022:12. Saknr. 480

³² Goldstein (1979, 2015)

Med fokus på problem snarare än incidenter ökar polisens möjlighet att angripa orsakerna istället för bara symptomen vilket i sin tur kan ge större effekt på brottslighet och andra samhällsproblem.³³ Goldsteins perspektiv på polisarbete är att polisen är en ”residual” (det som återstår när alla andra gjort sitt) för olösta samhällsproblem. I betydelsen innebär detta att polisen åläggs att hantera de återstående ”resterna” av problem som övriga samhället inte kan lösa och polisen tar ansvar för problem i avsaknad av andra alternativ till lösning. Den förväntan är orealistisk. Polisen kan däremot arbeta för att reducera problemens omfattning, förhindra att de uppstår igen, mildra lidande och minska andra skadliga effekter som problemen ger upphov till.³⁴ Metodiken enligt POP uppmuntrar till och kräver samverkan med andra samhällsaktörer för att minska och förebygga brott samt social oro.³⁵ Uppfattningen bygger på att problem inte kan lösas isolerat av polisen.³⁶

Grunden för Polismyndighetens brottsförebyggande arbete är det problemorienterade arbetssättet.³⁷ Detta ska integreras i all brottsförebyggande verksamhet på alla organisatoriska nivåer oavsett vad arbetet riktas mot. Utifrån lägesbilder och orsaksanalyser ska arbetet planeras där SARA-modellen³⁸ ska användas för att systematisera det problemorienterade polisarbetet (POP).

Tanken med problemorienterat polisarbete är att polisen tillsammans med organisationer, myndigheter och andra samhällsaktörer ska arbeta för att förebygga och förhindra brott och andra ordningsstörningar.

SARA-modellen innehåller fyra steg:

- **kartlägga** problembilden och identifiera ett specifikt (noggrant definierat) återkommande problem
- **analysera** problemet för att få en bild av orsakerna
- inventera vilka metoder som kan tillämpas och besluta om genomförande av **åtgärder**
- **följa upp** och **utvärdera** arbetssätt och effekter såväl under som efter genomförandet.

I förstudien ges en generell bild av våld i nära relation, dess orsaker samt rekommendation om åtgärder. Brottsförebyggande åtgärder kan innefatta *situationell* eller *social brottsprevention*. *Social brottsprevention* syftar till att reducera människors benägenhet

³³ Cordner & Biebel (2005)

³⁴ Goldstein (1979)

³⁵ Weisburd et al. (2015)

³⁶ Rogers (2009)

³⁷ Goldstein (1990)

³⁸ SARA-modellen grundar sig på ett arbete av forskarna John Eck and William Spelman Problem solving: Problem-oriented policing (1987). Polismyndighetens tillämpning av SARA: Kartläggning (Scanning) – Analys (Analysis) – Åtgärder (Response) – Uppföljning och Utvärdering (Assessment).

att begå brott, både på grupp- och individnivå, medan *situationell brottsprevention* riktas mot objektet, offret, platsen eller förutsättningarna i övrigt kring brottstillfället.³⁹

Prevention kan riktas på olika nivåer:

- *Primär brottsprevention* är generell och riktas till alla människor inom ett geografiskt område (exempelvis informationskampanjer eller utbildningsinsatser).
- *Sekundär brottsprevention* riktas mot speciellt identifierade personer, platser eller vissa tider (exempelvis insatser riktade till grupper där det finns hög risk för partnervåld).
- *Tertiär brottsprevention* innebär åtgärder som ska förhindra återfall i brottslighet (exempel på tertiärpreventiva insatser är frihetsberövande, behandling och återanpassning).⁴⁰

Polismyndighetens brottsförebyggande arbete ska, med utgångspunkt i brottstriangeln, fokusera på situationell brottsprevention för att förhindra eller försvåra att brott begås. Polismyndigheten ska främja att andra aktörer, som arbetar med att minska individens benägenhet att begå brott, tar ett större ansvar för social brottsprevention. Polismyndigheten ska delta i social brottsprevention när det bedöms att dess initiativ eller medverkan effektivt bidrar till att förebygga och förhindra brott.⁴¹

³⁹ Polismyndighetens strategi för det brottsförebyggande arbetet. PM 2022:12. Saknr. 480

⁴⁰ BRÅ (2022). Välj åtgärder som påverkar orsakerna, <https://bra.se/forebygga-brott/samverkan/genomforande/valj-atgarder-som-paverkar-orsakerna.html> (2022-05-28)

⁴¹ Polismyndighetens strategi för det brottsförebyggande arbetet. PM 2022:12. Saknr. 480

4 Våld i nära relation

Våld i nära relation är inte en isolerad händelse i ett socialt vakuum. Oaktat frånvaron av vittnen när det äger rum, sker våldet i ett specifikt sammanhang där familj, släkt och vänskapsrelationer formar ett socialt sammanhang. Våldet uppstår i ett samspel mellan olika faktorer i samhället, närmiljön, relationen och individen. Begreppet våld kan inkludera en eller flera våldsformer, omfatta såväl ett direkt som ett mer latent våld, variera i allvarlighetsgrad och avse enstaka våldshändelser eller upprepat våld under längre tidsperioder.⁴²

4.1 Definitioner

Området *brott mot särskilt utsatta brottsoffer* är ett samlingsnamn för brottstyperna brott i parrelation, våldtäkt vuxna (oavsett om det sker i en relation eller ej) och brott mot barn. En nationell satsning beslutades 2019⁴³ för att stärka arbetet inom området.

Definitionen som Polismyndigheten använder sig av när det gäller *brott i parrelation*, är den som Brottsförebygganderådet tagit fram: *Är eller har varit närstående genom parrelation: Relation genom äktenskap, sambo, särbo (med eller utan gemensamma barn), samt flickvän-/pojkvänrelation.*

Våld i nära relation definieras av alla typer av våld - fysiskt, psykiskt, sexuellt samt ekonomiskt förtryck och försummelse - som kan förekomma mellan närstående i såväl heterosexuella som samkönade relationer samt inom syskon- och andra familje- och släktrelationer. Kännetecknade är att den utsatta har en nära relation till och ofta starka emotionella band till förövaren.

Mäns våld mot kvinnor definieras i denna förstudie i enlighet med Europarådets Istanbulkonvention.⁴⁴ Definitionen är specifikt framtagen för mäns våld mot kvinnor, och kan förstås som ett brott mot mänskliga rättigheter som utgörs av alla former av våld, eller hot om sådant.⁴⁵ Mäns våld mot kvinnor definieras därmed som handlingar som innefattar fysiskt, psykiskt, sexuellt eller ekonomiskt våld och som utförs mot en nuvarande eller tidigare partner.⁴⁶ De olika formerna definieras nedan.

Fysiskt våld definieras som fysiska våldshandlingar eller försök därtill, med eller utan tillhygge, som orsakar eller kan orsaka skada, till exempel i form av slag, knuffar eller stryptag.

⁴² Hydén et al. 2016. *Mäns våld mot kvinnor i nära relationer*. Forskning i korthet. Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd. Forte 2016:7. (<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1056817/FULLTEXT05.pdf>) 2022-05-22

⁴³ A299.222/2019

⁴⁴ Europeiska rådet, 2011; European Institute for Gender Equality (EIGE), 2021

⁴⁵ Kapitel 1, artikel 1–6 i Istanbulkonventionen

⁴⁶ Artikel 3, 33–36 i Istanbulkonventionen

Psykiskt våld definieras som handlingar som allvarligt försämrar individens självkänsla och psykologiska integritet, till exempel genom tvång, kontroll eller hot.

Digitalt våld definieras som en del av det psykiska våldet och består bland annat av ofredande och hot som sker via digitala medier, men inkluderar även till exempel att följa efter eller kontrollera någon med elektroniska hjälpmedel.

Sexuellt våld definieras som handlingar som innebär att utföra en vaginal, anal eller oral penetrering av en annan människas kropp, med objekt eller kroppsdel, eller annan form av sexuell handling, utan samtycke. Även att tvinga någon att utföra sexuella handlingar med tredje person mot sin vilja är sexuellt våld.

Ekonomiskt våld definieras som handlingar som resulterar i ekonomisk förlust eller skada på egendom för den utsatta, till exempel att inte tillåta sin partner att arbeta eller att skuldsätta hen genom att ta lån i hens namn.

Våld i nära relationer och *brott i nära relationer* används synonymt och avser i förstudien *mäns våld mot kvinnor* om inget annat framgår.

4.2 **Våld i nära relation – inte ett homogent fenomen**

Tesen om att mäns våld mot kvinnor i nära relation kan anta så olika former att det finns anledning att tala om olika fenomen, har framförts av en amerikansk sociolog.⁴⁷ Våldet delas upp i två olika fenomen; *nära-relations-terrorism* och *situationsbetingat parrelationsvåld*.

Nära-relations-terrorism (intimate terrorism) definieras av att en av parterna, oftast mannen, anser sig ha rätt att utöva makt och kontroll över den andra med alla till buds stående medel såsom fysiskt, sexuellt eller psykiskt våld. Offer för *nära-relations-terrorism* utsätts för upprepat våld, riskerar högre risk för allvarliga skador eller att dödas till följd av våldet och är mer benägna att uppvisa PTSD-symptom. Denna typ av våld anmäls mer sällan än det *situationsbetingade parrelationsvåldet*.

Relationernas karaktär av återkommande våld gör offer och förövare mindre benägna att delta i utredningar. Offren fruktar vedergällning från partnern medan förövaren upplever rädsla för ett erkännande. Detta i sin tur leder till en betydande underrapportering av *nära-relations-terrorism*.⁴⁸ Offren har många gånger svårt att söka hjälp då de lever under kontrollerade former. Vissa har inte möjlighet att lämna sitt hem eller är på grund av

⁴⁷ Hydén et al. 2016. *Mäns våld mot kvinnor i nära relationer*. Forskning i korthet. Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd. Forte 2016:7. (<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1056817/FULLTEXT05.pdf>) 2022-05-22

⁴⁸ EUCPN (2021). Domestic violence & intimate partner homicide –targeted and holistic approaches. Brussels: EUCPN. (<https://eucpn.org/toolbox-domesticviolence>) 2022-05-22

skam rädda för att gå ut. De sällsynta tillfällena som ges att nå dessa personer är viktiga att ta tillvara och inte försumma. Det kan utgöra en allvarlig risk för deras säkerhet om ”sveket” mot förövaren uppmärksammas vilket kan leda till ytterligare våld för att bekräfta kontrollen. Då sannolikheten för mord är hög i dessa relationer är det särskilt viktigt att olika riskparametrar beaktas i mötet med offret.

I motsats till vad många tror är dessa mord en del i kontrollprocessen och sällan ett resultat av en spontan händelse. Det är en myt att mord i relation är ett ”passionsbrott” som utesluter förebyggande åtgärder. Snarare ska mordet ses som en del i en process där motivationen till övergrepp och att döda är ett resultat av tvångsmässig kontroll av offret. *Nära-relations-terrorism* drivs av ett behov av kontroll medan motivationen att mörda sin partner härrör från en förlust av eller hot mot kontrollen. Risken för ett potentiellt mord eskalerar när förövaren inte ser en annan utväg.⁴⁹

Situationsbetingat parrelationsvåld (situational couple violence) är en följd av en eskalerande konflikt och kan förekomma även mellan makar som lever relativt jämställt. Det är den vanligaste formen av våld i nära relation och mönstret av kontroll som karakteriserar *nära-relations-terrorism* saknas här. Våldet uppstår snarare utifrån svårigheter i livet såsom sociala risker som exempelvis ekonomiska svårigheter, arbetslöshet eller missbruk. Våldshandlingar kan ske en eller upprepade gånger och våldet kan vara mindre eller mer allvarligt. Mord är mindre sannolikt i den här typen av våld men kan komma att bli en ödesdiger konsekvens.⁵⁰

Denna typ av våld är mer könsbalanserad där våldet ofta är ömsesidigt (fysiskt, psykiskt eller sexuellt). Dock visar forskningen att män är mer representerade som gärningspersoner i de allvarliga fallen vilket betyder att även om män och kvinnor använder samma typer av våld är effekterna och allvarlighetsgraden betydligt högre för de kvinnliga brottsoffren.⁵¹

På samma vis som inom *nära-relations-terrorism* präglas våldet av psykologiska, intima och privata aspekter som gör att offret inte söker hjälp för sin situation. I de fall de gör det är det avgörande att myndigheter reagerar på ett lämpligt vis och tar offret på allvar.⁵²

Orsakerna och dynamiken som driver de olika typerna av partnervåld är olika och bör därför adresseras med olika förebyggande åtgärder. Det finns inte en ”one size fits all”-lösning utan snarare bör riktade insatser fokusera på individuella skräddarsydda åtgärder för olika målgrupper.

⁴⁹ Ibid.

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ Ibid.

⁵² Ibid.

4.3 Våldets orsaker

Kunskap om våldets orsaker är grundläggande för att kunna utveckla framgångsrika insatser för att bekämpa våldet. Olika perspektiv har förts fram som förklaringsmodell för våldet. Våldet har förklarats som ett inlärt beteende⁵³ som överförs från generation till generation⁵⁴, som uttryck för personlighetsstörning⁵⁵, bristande impuls kontroll⁵⁶, hög konfliktnivå inom parrelationen⁵⁷, eller som orsakat av en social acceptans för våld och brist på jämställdhet i samhället.⁵⁸

Nutida forskning beskriver våldet som en orsak av komplexa samband. Den socioekologiska modellen⁵⁹ har förts fram av WHO och beskriver våld i nära relation som något som uppstår i samspel mellan olika faktorer i samhället, närmiljön, relationen och individen.⁶⁰

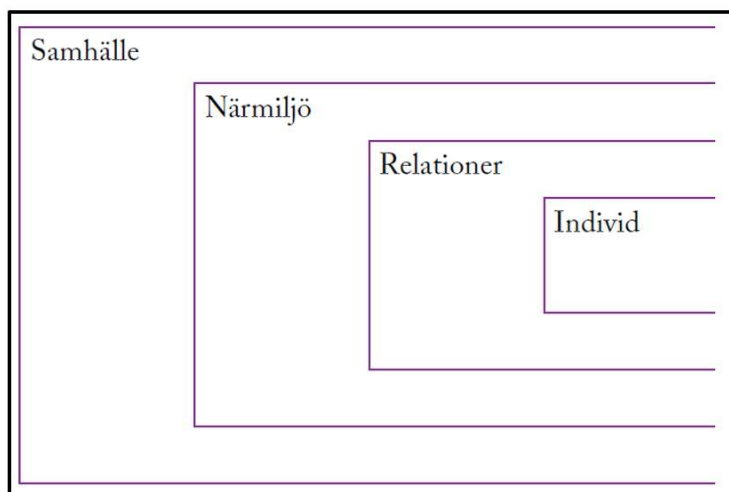

Fig. 1 Socioekologisk modell för att förstå våldets orsaker.⁶¹

Normer som anger ideal för hur en man och en kvinna bör vara samt graden av jämställdhet mellan könen finns på *samhällsnivån*. Det närmaste grannskapet och det sociala nätverket avser *närmiljö* och på *relationsnivån* återfinns konfliktmönster och maktordningar inom familjen. På *individnivån* finner man sådant som stabil eller instabil personlighet, alkohol- och drogbruk.

⁵³ O'Leary (1988)

⁵⁴ Kalmuss (1984); Stith et al. (2000),

⁵⁵ Dutton (1997)

⁵⁶ Kaufman Kantor & Straus (1987)

⁵⁷ Jewkes (2002)

⁵⁸ Gelles & Straus (1988)

⁵⁹ Modellen är baserad på den brittiska epidemiologen Lori Heises (1998) arbete.

⁶⁰ Dahlberg & Krug (2002)

⁶¹ Hydén et al. (2016)

Vidare har två amerikanska psykologer⁶² argumenterat för att orsaker till våld i nära relation måste förstås i sitt psykologiska sammanhang och fört fram en modell som integrerar en rad olika faktorer.

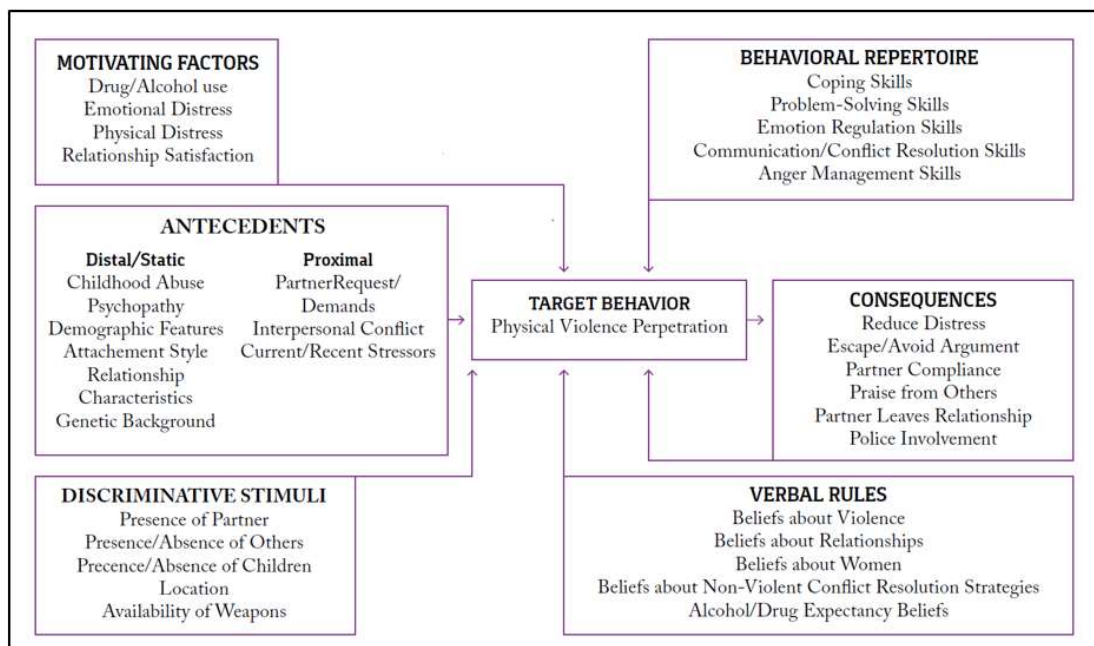

Fig 2. Orsaker till våld: våldets psykosociala kontext.⁶³

Att ta till våld kan utifrån denna modell ses som en individuell lösning på en individuellt definierad situation, där dock kvinnans och omgivningens respons har betydelse för om våldet kommer att upprepas. Om mannen hanterar sin frustration genom att bruka våld, får kvinnan att föga sig i hans vilja och får omgivningens ”godkännande”, är det sannolikt att han upprepar sitt agerande. Däremot är det mindre sannolikt att våldet upprepas om omgivningen fördömer hans handlande, polisen ingriper och kvinnan inte fögar sig.⁶⁴

4.4 Dödligt partnervåld – riskfaktorer

Enligt Brottsförebyggande rådet⁶⁵ innefattar dödligt våld i nära relationer mord, dråp, och vållande till annans död genom misshandel. Vidare anses offer och förövare ha varit närstående, antingen genom att de tidigare haft en parrelation eller hade en parrelation vid tidpunkten för det dödliga våldet.

⁶² Bell & Naugle (2008)

⁶³ Hydén et al. (2016)

⁶⁴ Ibid.

⁶⁵ BRÅ. Konstaterade fall av dödligt våld: En granskning av anmäلت dödligt våld 2021.

https://bra.se/download/18.146acb6517fd5578401854/1653313576727/Statistikrapport_D%C3%B6dligtv%C3%A5ld_2021.pdf (2022-05-25)

Tidigare våld. Forskningen visar att en riskfaktor för utövande av dödligt våld i nära relationer är förekomsten av tidigare våld i förhållandet, vilket oftast utövats av en man mot en kvinnlig partner.⁶⁶ Pågående våld i nära relation är ofta anledningen till att även kvinnor utövar våld som ett sätt att försvara sig.⁶⁷ Tidigare forskning visar att manliga förövare ofta varit våldsamma och hotfulla i relationen långt innan det dödliga våldet skett, samt att en eskalering av våldet kan ha skett innan partnern dödades.⁶⁸ Våldet behöver dock inte ha kommit till polisens kännedom.

Separation. Att nyligen ha separerat efter att tidigare ha levt tillsammans i en relation har visat sig vara en risk för män att utöva dödligt våld mot sin partner.⁶⁹ Tidigare forskning anger även att dödligt våld i nära relationer oftast inträffar under det första året efter en separation och att cirka 50 procent inträffar under de närmaste två månaderna efter separationen.⁷⁰ När en man dödar sin partner efter en separation sker det ofta i kombination med att mannen kontrollerar och förföljer kvinnan innan han dödar henne.⁷¹ Även fast det är vanligare att manliga förövare dödar sin partner i samband med separation, kan även kvinnor göra detta. Dödligt våld utfört av kvinnor i anslutning till separation är dock ett mindre utforskat område. De resultat som finns indikerar ett samband mellan kvinnans ekonomiska beroendeställning i förhållande till hennes manliga partner och det dödliga våldet.⁷²

Kontrollerande beteende. En distinkt riskfaktor för mäns utövande av dödligt våld i nära relationer är kontrollerande beteende. Kontrollerande beteende är nära sammanhängande med en önskan om makt över den kvinnliga partnern, samt svartsjuka i samband med att mannen uppfattar sin makt och kontroll över kvinnan som hotad.⁷³ Svartsjuka kan också användas för att legitimera ett kontrollerande beteende. Ett kontrollerande

⁶⁶ Dawson & Piscitelli (2021) Risk Factors in Domestic Homicides: Identifying Common Clusters in the Canadian Context. *J Interpers Violence*. Januari 2021;36(1–2):781–92.

⁶⁷ Campbell et al. (2003) Risk Factors for Femicide in Abusive Relationships: Results From a Multisite Case Control Study. *Am J Public Health*. Juli 2003;93(7):1089–97.

⁶⁸ Spencer & Stith (2020) Risk Factors for Male Perpetration and Female Victimization of Intimate Partner Homicide: A Meta-Analysis. *Trauma Violence Abuse*. Juli 2020;21(3):527–40.

⁶⁹ Kivisto AJ.(2015). Male Perpetrators of Intimate Partner Homicide: A Review and Proposed Typology. *J Am Acad Psychiatry Law Online*. 01 September 2015;43(3):300–12.

⁷⁰ Aldridge & Browne (2003). Perpetrators of spousal homicide. *Rev Trauma Violence Abuse*.

2003;4(3):265–76; Kivisto (2015) Male Perpetrators of Intimate Partner Homicide: A Review and Proposed Typology. *J Am Acad Psychiatry Law Online*. 01 September 2015;43(3):300–12.

⁷¹ Aldridge & Browne (2003) Perpetrators of spousal homicide. *Rev Trauma Violence Abuse*. 2003;4(3):265–76.

⁷² Belknap et al. 2012. Types of intimate partner homicides committed by women self-defense, proxy/retaliation, and sexual proprietariness. *Homicide*. 2012; *Studies*,16(4):359–79; Vatnar et al. (2018) Differences in intimate partner homicides perpetrated by men and women: evidence from a Norwegian National 22-year cohort. *Psychol Crime Law*. 14 September 2018;24(8):790–805.

⁷³ Enander et al. (2020). Before the killing: intimate partner homicides in a process perspective, Part I. *J Gend-Based Violence*. <https://www.ingentaconnect.com/content/10.1332/239868020X15922355479497>. (2022-05-02); Enander et al. (2021). The killing and thereafter: intimate partner homicides in a process perspective, part II. *J Gend-Based Violence*. <https://www.ingentaconnect.com/content/10.1332/239868021X16317122802413>. (2022-05-02)

beteende innebär att det finns en känsla av äganderätt till den kvinnliga partnern i förhållandet. Vidare innebär det att det finns en känslomässig, fysisk och ofta ekonomisk kontroll över offret. Kvinnliga förövare kan också vara kontrollerande mot sin partner men de flesta studier beskriver att kvinnor oftare begår dådet för att försvara sig.⁷⁴

Psykisk ohälsa. Psykisk ohälsa är en riskfaktor för utövande av dödligt våld i nära relationer, både bland kvinnliga och manliga förövare. Psykisk ohälsa förekommer ofta med andra riskfaktorer som till exempel drog- eller alkoholproblematik, låg utbildning, låg sysselsättning, eller arbetslöshet.⁷⁵ Psykisk ohälsa omfattar i denna kontext psykiatriska diagnoser, användning av psykiatrisk vård, suicidal kommunikation – med vilket menas att man antingen öppet eller mer subtilt förmedlar att man har självmordstankar – samt missbruk.⁷⁶

Alkohol- och drogmissbruk. Flera studier har visat att alkohol- och drogmissbruk är vanligt bland manliga förövare.⁷⁷ Problem med alkohol och droger är en riskfaktor som ofta sammanfaller med psykisk ohälsa.

Utbildningsnivå och arbetslöshet. Studier visar att högre utbildning kan vara en skyddsfaktor för förövare av våld i nära relation och dödligt våld i nära relationer.⁷⁸ Bristande sysselsättning eller arbetslöshet har visat sig öka risken för att utöva dödligt våld i nära relation.⁷⁹ Ofta samvarierar bristande sysselsättning med låg utbildning, missbruksproblematik och psykisk ohälsa.⁸⁰

4.5 **Mörkertalet och tystnadskultur**

En förutsättning för ett fungerande rättsväsende är att brott anmäls samt att brottsoffer och vittnen samarbetar med rättsväsendet under rättsprocessen. En negativ utveckling som skett är att det är svårare att få brottsoffer och vittnen att lämna uppgifter.

⁷⁴ Belknap et al. (2012). Types of intimate partner homicides committed by women self-defense, proxy/retaliation, and sexual proprietariness. *Homicide. 2012;Studies*,16(4).

⁷⁵ Aldridge & Browne (2003) Perpetrators of spousal homicide. *Rev Trauma Violence Abuse*. 2003;4(3); Kivisto (2015) Male Perpetrators of Intimate Partner Homicide: A Review and Proposed Typology. *J Am Acad Psychiatry Law Online*. 01 September 2015;43(3); Campbell et al. (2003) Risk Factors for Femicide in Abusive Relationships: Results From a Multisite Case Control Study. *Am J Public Health*. Juli 2003;93(7); Weizmann-Henelius et al. (2021) Gender-Specific Risk Factors for Intimate Partner Homicide: A Nationwide Register-Based Study. *J Interpers Violence*. Maj 2012;27(8); Dobash & Dobash (2015) *When Men Murder Women*. Oxford University Press; 2015.

⁷⁶ Weizmann-Henelius et al. (2021) Gender-Specific Risk Factors for Intimate Partner Homicide: A Nationwide Register-Based Study. *J Interpers Violence*. Maj 2012;27(8)

⁷⁷ Campbell et al. (2003)

⁷⁸ Ibid.

⁷⁹ Ibid.

⁸⁰ van Zon et al. (2019) Correction to: The impact of low education and poor health on unemployment varies by work life stage. *Int J Public Health*. 01 juni 2019;64(5); Jørgensen et al. (2017) Alcohol consumption and risk of unemployment, sickness absence and disability pension in Denmark: a prospective cohort study. *Addiction*. 2017;112(10)

Mörkertalen är stora och tystnadskultur har kommit att bli en benämning på normbildningar om att vara tyst mot rättsväsendet.

Vid relationsvåld är de viktigaste mekanismerna för tystnad mot rättsväsendet att brottsoffret till följd av en normaliseringsprocess inte betecknar gärningarna som brott, känner skam, skuld, lojalitet eller samhörighet med gärningspersonen. Genom påverkan från gärningspersonen kan skuld känsla bli en del av brottsoffrets verklighetsuppfattning men även skam över att inte kunnat lösa sina ”egna problem” inom relationen. En ytterligare aspekt är att brottsoffret i somliga fall upplever sig vara kontrollerad eller beroende av gärningspersonen eller känner rädsla för att gemensamma barn ska drabbas av våldet.

Den form av tystnadskultur som finns inom relationsvåld går inte helt enkelt att jämföras med tystnadskultur inom andra kontexter, exempelvis inom heder, då tystnaden endast finns bland några individer och inte i ett större kollektiv. Tystnadskultur blir det först när även vänner, släktingar eller familjemedlemmar känner till brotten och väljer att vara tysta mot rättsväsendet.

Konsekvenserna av de individuella skälen för tystnad är dock lika allvarliga för den drabbade individen, som inte tar kontakt med rättsväsendet. Brotten kan ha pågått under lång tid och fått allvarliga konsekvenser vilket medför att det blir svårare för brottsoffren att beskriva konkreta brottstillfällen om de väljer att kontakta polisen.⁸¹

4.6 **Våldets dolda brottsoffer – barnen**

Den 1 juli 2021 trädde en ny lag i kraft som innebär att det är straffbart att utsätta ett barn för att bevittna brott i en nära relation.⁸² Lagen innebär att barn som bevittnat brott i nära relation ses som målsägande samt att rättsväsendet kan hålla förhör med barnet även om vårdnadshavare motsätter sig det.

Våld mot barns omsorgspersoner riskerar i hög grad att allvarligt skada barnet på såväl kort som på lång sikt. De löper en ökad risk att utveckla somatiska, psykologiska, beteendemässiga och kognitiva svårigheter, såsom ångest, oro, depression, låg självkänsla, och självskadebeteende. Barn och unga som upplevt våld i hemmet riskerar även att utveckla posttraumatiskt stressyndrom. Svårigheterna kan få negativa konsekvenser för barnens vardag på olika vis, i skolan, på fritiden och i kamratrelationer.⁸³

⁸¹ Ibid.

⁸² Barnfridsbrott 5 kap. 3 § brottsbalken (BrB).

⁸³ Eriksson et al. (2013); Almqvist & Broberg (2004)

Flickor som upplever våld i hemmet löper större risk än andra att senare i livet söka sig till män som är våldsamma. Pojkar som växer upp i ett våldsamt hem blir i större utsträckning än andra barn själv våldsutövare både som tonåringar och vuxna.⁸⁴

I studier av våldsbrott bland ungdomar framkommer att de mest frekventa sociala riskfaktorerna finns inom familj och uppväxt, skola och umgänge och grannskap. Framförallt har olika typer av utsatthet i barndomen visat sig vara den mest frekventa förekommande riskfaktorn till ungdomars våldsbrottslighet.⁸⁵ De ungdomar som levt under missförhållanden i barndomen kan utveckla olika otrygga anknytningsmönster, vilket på lång sikt ökar risken för att hamna i kriminalitet, missbruk och våld.⁸⁶

Att förebygga våld i nära relation och mäns våld mot kvinnor har en stor betydelse för framtida generationer och torde vara en förbyggande åtgärd även för att reducera framtida våldsanvändning bland unga män.

⁸⁴ Våld mot barn. <https://www.regeringen.ax/sites/www.regeringen.ax/files/attachments/page/5-vald-mot-barn.pdf> (2022-05-24)

⁸⁵ Derzon (2010)

⁸⁶ Havnesköld & Risholm-Mothander (2009)

5 Vikten av riskanalyser för att kunna förebygga mäns våld och dödligt våld mot kvinnor

Socialstyrelsens senaste dödsfallutredningsrapport visar att det är vanligt att kvinnor utsatts för våld tidigare innan det aktuella brottet.⁸⁷ Totalt 25 av de 35 kvinnor som utsatts för brott av en manlig partner hade utsatts för våld även före det aktuella brottet. Därutöver framkommer att det våld som männen utsatt kvinnorna för var grövre, i hög utsträckning upprepat och handlade om fysiskt våld samt kontroll.

Polismyndigheten behöver utveckla metoder och arbetssätt för effektiv samverkan och sedermera även utveckla det våldsförebyggande arbetet riktat till personer som utövat våld mot närstående.

Rapporten utmynnar i en bedömning att samhällsaktörerna behöver göra mer för att förebygga denna typ av allvarliga brott samt att det krävs ett mer aktivt, skyndsamt och samordnat arbete kring problematiken. Behoven hos såväl brottsoffer som förövare är komplexa och det krävs att samtliga samhällsaktörer utvecklar sitt arbete. Den sammantagna bedömningen är att det är avgörande att hela kedjan av åtgärder fungerar och att **långsiktiga åtgärder** vidtas för att stärka arbetet.⁸⁸

5.1 Riskbedömningar

Enligt Polismyndighetens riktlinjer för brottsoffer- och personsäkerhetsarbetet ska Polismyndigheten göra riskbedömningar när personer utsatts för, eller riskerar att utsättas för, våld eller hot om våld, vilket också Istanbulkonventionen beskriver. Den som tar emot en anmälan ska göra en initial bedömning av huruvida det finns en omedelbar risk för att brottsoffret ska drabbas av upprepat våld eller hot om våld. Det är viktigt att alla polisanställda har tillräckligt god kunskap om sårbarhetsfaktorer och våldskapital för att kunna bedöma och ställa relevanta frågor för att kunna göra en korrekt initial bedömning vid anmälningsupptagning, samt under utredningen. Skyddsåtgärder ska genast vidtas om det föreligger en omedelbar risk. Ärendet ska överlämnas till brottsoffer- och personsäkerhetsverksamheten (Bops), som snarast möjligt ska göra en strukturerad riskbedömning

Polismyndigheten arbetar efter fyra olika strukturerade riskbedömningar:

- SARA:SV Partnervåld
- SAM:SV Underlag för bedömning av risker vid stalking
- Patriark Bedömning av risk för hedersrelaterat våld
- Check 15 Checklista för polisiär bedömning av risk

⁸⁷ Socialstyrelsen. (2022) Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall 2018 2018–2021 <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2022-1-7738.pdf>. (2022-05-27)

⁸⁸ Ibid.

Risk bedöms här och nu och kan snabbt förändras om förutsättningarna förändras, och då behöver en ny riskbedömning göras.

Socialstyrelsens senaste dödsfallsutredning visar att riskbedömningar sällan görs. Deras bedömning är att Polismyndigheten har behov av att tydliggöra och informera om innehållet i riktlinjerna för brottsoffer- och personsäkerhetsverksamheten, samt implementera och följa dem.

Vid en genomgång av den initiala riskbedömningen enligt EUBA, kan konstateras att checklistan i första hand syftar till att stödja utredningen. Frågor som rör psykiskt eller ekonomiskt våld finns inte med på listan. Checklistan innehåller ej heller frågor, utöver påverkan av alkohol, droger eller mediciner, om relevanta sociala risker. Frågor om tidigare våldsanvändning ställs men inga frågor om exempelvis kontrollerande beteende hos våldsutövaren eller suicida uttalanden eller försök. Som redogjorts i tidigare avsnitt, finns flera indikatorer som kan användas utöver uppgifter om tidigare våldsanvändning för att bedöma risk för upprepat våld. Metodstödet EUBA innehåller inte dessa riskindikatorer trots att de utgör ett viktigt instrument för scanning vid första kontakten med ett brottsoffer.

5.2 **SIP – samordnad individuell plan**

Riksdagen lagstiftade 2010 om att individuella planer ska upprättas när någon har behov av insatser både från socialtjänst och hälso- och sjukvård. Planen benämns samordnad individuell plan (SIP) och tydliggör vem som gör vad. SIP gäller personer i alla åldrar oavsett behov av insats. Samma lagtext finns i såväl socialtjänstlagen som hälso- och sjukvårdslagen. 2018 infördes även att SIP ska användas vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård för att samordna de insatser en enskild behöver. Den senare regleringen har ökat intresset för användandet av SIP.

En samordnad individuell plan kan vara ett verktyg i socialnämndens arbete med våldsutövare och våld mot närstående. Personer som utsätter närstående för våld kan i många fall ha behov av strukturerade och samordnade insatser, och då kan en samordnad individuell plan (SIP) behöva upprättas.

Som regelverket ser ut i dag är det endast socialtjänsten och hälso- och sjukvården som har rätt och skyldighet att ta initiativ till att upprätta en SIP. Planen skulle kunna vara ett effektivt verktyg för samordnade insatser för såväl våldsutsatta som våldsutövare i våld i nära relation. Arbetet med SIP behöver därför enligt lagstiftaren utvecklas. I utredningen SOU 2018:37 *Att bryta ett våldsamt beteende – återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld*, som gäller införandet av den nya regleringen om socialnämndens ansvar för arbetet med våldsutövare, föreslås därför att även Kriminalvården ska ha rätt och skyldighet att initiera och delta i samordnade individuella planer för personer som befinner sig under straffverkställighet. För att stärka säkerheten

och underlätta riskbedömningar, ser utredningen också ett behov av att införa en uttrycklig möjlighet att samordna flera planer med varandra. Utredningen föreslår därför att Polismyndigheten ska kunna underrätta socialnämnden om att det finns behov av en SIP för någon som de har kommit i kontakt med.

Istanbulkonventionen betonar i synnerhet vikten av ett fungerande samarbete mellan olika samhällsaktörer när det gäller riskbedömning och riskhantering. Socialstyrelsen betonar särskilt i dödsfallsutredningen att åtgärder behöver vidtas i form av överenskommelser om myndighetssamverkan, där beslut om samordnad individuell plan (SIP) kan användas som underlag.

Det pågår forskning kring utvecklandet av en svensk riskhanteringsmodell, RISKSAM, som bygger på MARAC-möten som beskrivs senare i rapporten, och som tagits fram i samarbete med polis och socialtjänst. Syftet är att RISKSAM ska utgöra en grund för en strukturerad samverkan avseende riskhantering mellan socialtjänst och polis.

5.3 **Möjligheten att prediktera dödligt våld**

Socialstyrelsens dödsfallsrapport visar att nära en tredjedel av brottsoffren i ärenden med vuxna brottsoffer, haft kontakt med polisen med anledning av anmälan mot aktuell gärningsperson året innan dödsfallet. Vidare framkommer att hälften av denna tredjedel även haft kontakt en månad innan brottet och det fanns i vissa fall pågående förundersökning mot gärningspersonen. Vanligaste kontakten är med socialtjänsten eller sjukvården. Hälften av brottsoffren hade haft kontakt med socialtjänsten innan brottet och sjukvården hade haft kontakt med nästan alla och så nära som en inom en månad före brottet skedde.⁸⁹

Vad gäller återfallsförbrytare visar forskningen⁹⁰ att det är ett fåtal som är repetitiva förbrytare. Den första anmälan om våld i nära relation är ofta den sista. Relativt få repeterar, men de som gör det, gör det även oftare över tid. I en analys av brott i nära relation i Polisområde Fyrbodalen analyserades tre års data avseende brott i nära relation och där framkom att merparten inte var återfallsförbrytare i brott i nära relation. De flesta hade en anmälan och sedan inget därefter eller ingen eskalering.⁹¹

Forskning visar att om flertalet incidenter skett i närtid kan detta innebära en ökad sannolikhet för att ytterligare incidenter kan inträffa. Dock kan inte alla händelser bli behandlade som lika. Grovt våld kan ske vid en första händelse, närsomhelst, utan något

⁸⁹ Socialstyrelsen (2022)

⁹⁰ Ibid.

⁹¹ Sandén (2020) Brottsförebyggande arbete. Att använda Crime Harm Index i det polisiära brottsförebyggande arbetet i brottskategorin "Brott i nära relation". Linné Universitet. Uppsats Brottsförebyggande arbete och samverkan 7 hp.

tidigare mönster av frekvens eller grovt våld.⁹² Det går således inte använda antal anmälningar som ett predikteringsverktyg för dödligt våld.

⁹² Sherman et al. (2017) Camb J Evid Based Police 1:59–63 DOI 10.1007/s41887-017-0014-y Introduction—Key Facts About Domestic Abuse: Lessons from Eight Studies

6 Nulägesbild – möjligheter, hinder och utmaningar

Det nuläge som presenteras nedan är en generell beskrivning av de nuvarande förutsättningarna för Polismyndighetens förmåga att förebygga mäns våld mot kvinnor som identifierats inom ramen för arbetet med förstudien. Nulägesbilden presenteras utifrån beståndsdelarna styrning, struktur, kompetens och system vilka utgör grundförutsättningar för en förmåga enligt förmågemodellen.

Nulägesbilden baseras på de underlag som har inhämtats internt från yrkesverksamma inom Polismyndigheten och externt från några av de myndigheter och frivilligorganisationer som samverkar med Polismyndigheten.⁹³ Nulägesbilden kompletteras också med forskningsresultat och resultat av rapporter och granskningar.

6.1 Styrning

I detta avsnitt redogörs på en generell nivå för några av de lagar och förordningar samt interna styrdokument, vilka utgör grundförutsättningen styrning, som identifierats som relevanta för Polismyndighetens förutsättningar att arbeta förebyggande mot mäns våld mot kvinnor.

Enligt Europakonventionen artikel 2 har Polismyndigheten en skyldighet att agera direkt vid kännedom om förekomst av våld i nära relation.⁹⁴ Av 2 § Polislagen (1984:387) framgår tydligt att det tillhör Polismyndighetens uppgifter att förebygga brottslig verksamhet. Den straffrättsliga lagstiftningen saknar generellt sett ett förebyggandeperspektiv och fokuserar inte på när det finns risk för våld. Den straffrättsliga lagstiftningen innebär dock en viss brottsförebyggande effekt, exempelvis avseende återfallsförbrytare. Det finns viss evidens för att rättsväsendets sanktioner i form av att gripa, häkta och döma våldsutövare har reducerande effekt på återfall i nytt våld.⁹⁵

Den straffrättsliga lagstiftningen har en tydlig inriktning på fysiskt våld vilket innebär att en del av de handlingar som omfattas av psykiskt våld inte är straffbara. Det finns vissa straffbestämmelser som kan vara tillämpliga på sådana beteenden som innefattas i psykiskt våld. Beroende på omständigheterna kan det exempelvis handla om olaga hot, ofredande eller olaga tvång. Vid upprepade handlingar kan det också handla om grov fridskränkning, grov kvinnofridskränkning eller olaga förföljelse. Samtidigt finns det exempel på olika handlingar som av olika skäl faller utanför straffbarhet. Det kan vara fråga om ”underförstådda hot, ofredandeliknande situationer som inte bedöms uppfylla

⁹³ Sammanställning av regionbesök – Verksamhetsutveckling Brotts i nära relationer, dnr A341.227/2021; svarsunderlag från samverkande myndigheter och frivilligorganisationer, dnr A603.597/2021; svarsunderlag från samtliga polisregioner, dnr A603.597/2021; resultat från workshop med förmågemodellen, dnr A603.597/2021

⁹⁴ Konventionen är inkorporerad i svensk lag genom Lag (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

⁹⁵ Forte 2022, Förebyggande arbete och riskhantering av våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck – En systematisk kartläggning

hänsynslöshetsrekvisitet eller tvång som inte är kopplade till ett tydligt hot om våld m.m.”⁹⁶

Tjänstemän inom socialtjänsten får under vissa förutsättningar lämna uppgifter om enskilda som inte fyllt 21 år till Polismyndigheten i brottsförebyggande syfte genom den sekretessbrytande bestämmelsen i 10 kap. 18 a § Offentlighet- och sekretesslagen (SFS 2009:400). Sedan den 1 augusti 2021 finns även en sekretessbrytande bestämmelse som gör det möjligt för både socialtjänsten och hälso- och sjukvårdsnämnden att under vissa förutsättningar lämna uppgifter till Polismyndigheten i brottsförebyggande syfte.⁹⁷

I syfte att förebygga hotfulla och farliga situationer samt att förhindra att den som tidigare blivit utsatt för någon form av övergrepp eller våld, hot, trakasserier och förföljelser kan åklagare eller domstol besluta om kontaktförbud.⁹⁸ Polismyndighetens ansvar när det gäller ärenden om kontaktförbud är huvudsakligen bland annat att informera om kontaktförbud, på begäran upprätta ansökan om kontaktförbud, upprätta strukturerade riskbedömningar samt arbeta aktivt med att förebygga överträdelser och annan brottslighet i anslutning till kontaktförbudet, vilket framgår av Polismyndighetens handbok för kontaktförbud.⁹⁹ Rådande praxis för att bevilja kontaktförbud är dock inte helt förenlig med forskning om dödligt partnervåld, som till exempel visar att tidigare generell brottslighet inte behöver vara en riskfaktor.¹⁰⁰ En metaanalys avseende mäns dödliga partnervåld mot kvinnor påvisar att generell våldsbrottslighet och tidigare domar inte är signifikanta riskfaktorer.¹⁰¹

Vad gäller interna styrdokument finns det flera nationella strategier inom Polismyndigheten. Interna styrdokument saknar generellt ett förebyggandeperspektiv och har istället ofta ett reaktivt fokus. Beslutet om Polismyndighetens satsning avseende *Särskilt utsatta brottsoffer* (SUB)¹⁰² nämner exempelvis inget specifikt om brottsförebyggande arbete.¹⁰³ Det ska dock tilläggas att Polismyndighetens första strategi för brottsförebyggande arbete förväntas beslutas i närtid.¹⁰⁴ Av Nationella operativa avdelningens strategiska inriktning 2022–2024 framgår också att ”det ska ske en generell förskjutning mot brottsförebyggande.”¹⁰⁵ Riktlinjer finns även som fastställer vad som gäller för Polismyndighetens brottsoffer- och personsäkerhetsverksamhet, vilken genom bedömningar

⁹⁶ PM 2021-10-29, Ju2021, Justitiedepartementet, Straffrättsenheten

⁹⁷ 10 kap. 18 c § Offentlighet- och sekretesslagen

⁹⁸ Se Lag (1988:688) om kontaktförbud

⁹⁹ Polismyndighetens handbok för kontaktförbud, PM 2021:29

¹⁰⁰ Caman & Dufort, 2022

¹⁰¹ Spencer & Stith, 2018

¹⁰² Särskilt utsatta brottsoffer är samlingsnamnet för målsäganden inom brottskategorierna brott i nära relation, våldtäkt, våld mot barn och sexualbrott mot barn

¹⁰³ Beslutsprotokoll RPC 112/2019, A299/222/2019

¹⁰⁴ Polismyndighetens strategi för det brottsförebyggande arbetet. PM 2022:12. Saknr. 480

¹⁰⁵ Nationella operativa avdelningens strategiska inriktning, A279.313/2021

av den faktiska hotbilden ska leda till konkreta åtgärder med syfte att undvika framtida utsatthet.¹⁰⁶

6.1.1 Uppfattningar och erfarenheter från yrkesverksamma

Både internt och externt upplevs sekretesslagstiftningen inte ge tillräckliga möjligheter till informationsdelning mellan myndigheter, vilket skapar hinder i hanteringen av ärenden gällande våld i nära relation. Upplevelsen är också att det saknas en gemensam syn mellan myndigheter på hur sekretesslagstiftningen ska tolkas. I en rapport från Brottsförebyggande rådet om informationsdelning mellan socialtjänst och polis bekräftas att många aktörer upplever att sekretessen utgör ett hinder för informationsdelning i det brottsförebyggande arbetet och att avsaknad av praxis och vägledning leder till att information inte delas.¹⁰⁷ Det ska tilläggas att man inom ramen för det pågående utvecklingsarbetet i polisregion Syd gällande IPVI håller på att utveckla ett metodstöd för informationsdelning mellan Polismyndigheten, Malmö Stad och Kriminalvården. Det finns även ett pågående regeringsuppdrag mellan Polismyndigheten och Kriminalvården om informationsdelning.¹⁰⁸

Vad gäller kontaktförbud lyfter både Länsstyrelsen och Sveriges Kommuner och Regioner att upplevelsen är att det finns svårigheter med att få kontaktförbud beviljat. I en granskning som genomfördes av Åklagarmyndigheten tillsammans med Polismyndigheten 2020 om tillämpningen av kontaktförbud framkommer att det är ovanligt att det fattas beslut om kontaktförbud med villkor om elektronisk fotboja och att det kan finnas olika förklaringar till detta. Erfarenheten är att det finns ett antal frågor som kan upplevas som hinder när det kommer till att fatta beslut om kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning. Framförallt gäller det praktiska förutsättningar, såsom hur förbudsområdet ska utformas och om det finns teknisk möjlighet att verkställa övervakningen.¹⁰⁹

Vad gäller interna styrdokument upplever medarbetare inom Polismyndigheten att det finns en brist på synkronisering mellan dessa vilket innebär att det finns risk att synergier missas.

6.2 **Struktur**

I avsnittet beskrivs på en övergripande nivå de förutsättningar som finns beträffande Polismyndighetens struktur, vilket innefattar beståndsdelarna ansvar, resurser, organisation, ledning och extern samverkan, för att kunna förebygga mot mäns våld mot kvinnor.

¹⁰⁶ Polismyndighetens riktlinjer för brottsoffer- och personsäkerhetsverksamheten, PM 2018:42

¹⁰⁷ Brå rapport 2021:2, Informationsdelning mellan socialtjänst och polis, i brottsförebyggande arbete med barn och unga

¹⁰⁸ Regeringsbeslut 2021-12-16, I:28

¹⁰⁹ Granskningsrapport 2020, A197.994/2019/Tillsynsrapport 2020:1, Kontaktförbud – en kartläggning av tillämpningen med synpunkter på iakttagelserna

Ansvar för det brottsförebyggande arbetet mot våld i nära relation är otydligt inom Polismyndigheten. Det brottsförebyggande arbetet följs inte heller upp.

Vad gäller utvecklingsverksamheten inom Polismyndigheten finns *en* nationell verksamhetsutvecklare för sakområdet brott i nära relation. Som jämförelse kan nämnas att motsvarande funktion för området grova brott utgörs av flertalet resurser.

I Socialstyrelsens utredning framkommer att Polismyndigheten brister i arbetet med initiala och strukturerade riskbedömningar; *”I flera fall har det gjorts flera polisanmälningar om att brottsoffret utsatts för våld av gärningspersonen innan det aktuella brottet begicks. Exempel finns där en och samma gärningsperson polisanmälts upp till 70 gånger för bland annat misshandel, olaga hot och överträdelse av kontaktförbud mot brottsoffret. Trots detta har polisen i dessa fall sällan gjort någon bedömning av risken för upprepat våld mot brottsoffret. Det har varken gjorts initiala riskbedömningar av lokal polis i samband med polisanmälan eller strukturerade riskbedömningar av polisens specialiserade verksamhet för brottsoffer- och personsäkerhetsverksamheten (BOPS).”*¹¹⁰

Granskningsrapporten om tillämpning av kontaktförbud visar att en stor mängd ansökningar saknar förutsättningar för att beviljas eftersom kvaliteten i ansökningarna är för låg.¹¹¹ Gällande kontaktförbud konstaterar Socialstyrelsen även i den senaste dödsfallsutredningen att dessa inte kombineras med andra insatser till skydd och stöd trots att det finns evidens för att kontaktförbud har brottsreducerande effekt i vissa grupper av våldsutövare, förutsatt att detta kombineras med andra skyddsåtgärder. Huruvida polisen initierar samverkan med socialtjänsten kring insatser om stöd och skydd som komplement till kontaktförbudet beror i stor utsträckning på om det finns etablerade kontakter mellan polisen och socialtjänsten samt på hur engagerad den utsedda kontaktpersonen är, enligt experterna i utredningen.¹¹²

Mäns våld mot kvinnor inkluderas sällan i lokala lägesbilder och i de lägesbilder som finns ges oftast en generell bild av våldsbrott som sker i nära relationer. Även i medborgarlöften inkluderas mäns våld mot kvinnor sällan. Av 184 medborgarlöften¹¹³ omnämns ”brott i nära relation” i 18 stycken.

Samverkan är ingen enskild brottsförebyggande åtgärd men är dock en förutsättning för den brottsförebyggande förmågan. I Polismyndighetens brottsförebyggande strategi konstateras att brottsförebyggande arbete ska baseras på bland annat samverkan och

¹¹⁰ Socialstyrelsen (2022)

¹¹¹ Granskningsrapport 2020, A197.994/2019/Tillsynsrapport 2020:1, Kontaktförbud – en kartläggning av tillämpningen med synpunkter på iakttagelserna

¹¹² Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall 2018–2021. Socialstyrelsen 2022

¹¹³ Avser medborgarlöften rapporterade till Utvecklingscentrum Syd, Nationella operativa avdelningen, 2021

Polismyndigheten ska aktivt verka för en väl fungerande samverkan och samordnade åtgärder med andra statliga myndigheter, kommuner, näringsliv och ideella aktörer.¹¹⁴ I Fortes rapport konstateras att samverkan mellan olika aktörer, som exempelvis socialtjänst och polis, avseende riskhantering av våld i nära relation är en framgångsfaktor för att skydda de utsatta.¹¹⁵ Även Socialstyrelsen har betonat vikten av samverkan mellan olika samhällsaktörer när det gäller arbetet med att förhindra det dödliga våldet.¹¹⁶

6.2.1 Upplevelser och erfarenheter från yrkesverksamma

Upplevelsen inom Polismyndigheten är att otydligheten beträffande ansvar för det brottsförebyggande arbetet får konsekvenser för resurser, organisation och ledning utifrån en övergripande struktur.

Både de samverkande aktörerna samt medarbetare inom Polismyndigheten lyfter resursbrist och resurstillsättning som ett nuvarande hinder i arbetet med mäns våld mot kvinnor. Sveriges Kommuner och Regioner upplever exempelvis att brottsoffer- och personsäkerhetsverksamheten (Bops) är sämre bemannad än tidigare. Vidare uppger medarbetare inom Polismyndigheten att personal förflyttar sig till andra sektioner som exempelvis grova brott efter en tid på sektionen för brott i nära relation. Även Länsstyrelsen betonar resursbristen och anser att den försämrar Polismyndighetens förutsättningar att verka brottsförebyggande och att detta resulterar i ett fokus på den reaktiva verksamheten. Upplevelsen är också att förstärkningar ofta sker utifrån ett utrednings- och lagföringsperspektiv. Internt har det dock även lyfts att bristen på resurser inte får vara avgörande utan att det även bör beaktas att de resurser som finns ska användas på rätt sätt.

Samverkan lyfts generellt i samtliga underlag som mycket viktigt i arbetet att upptäcka och förhindra mäns våld mot kvinnor. Många aktörer har god erfarenhet av samverkan men det anses också som något som behöver utvecklas. Några av Sveriges Kommuner och Regioners medlemmar uppger exempelvis att man saknar ett lokalt samarbete med Polismyndigheten. Detta bekräftas av Socialstyrelsens utredning som visar att bristande samverkan och samordning av riskbedömning och riskhantering mellan verksamheter har varit en bidragande orsak till att ärenden med utsatta kvinnor i behov av stöd och hjälp har fått en dödlig utgång.¹¹⁷ Internt har det även framförts att Polismyndighetens roll är otydlig i extern samverkan med andra myndigheter som har våldspreventiva uppdrag.

¹¹⁴ Polismyndighetens strategi för det brottsförebyggande arbetet. PM 2022:12. Saknr 480

¹¹⁵ Forte 2022, Förebyggande arbete och riskhantering av våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck – En systematisk kartläggning

¹¹⁶ Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall 2018–2021. Socialstyrelsen 2022

¹¹⁷ Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall 2018–2021. Socialstyrelsen 2022

6.3 **Kompetens**

I avsnittet beskrivs på en övergripande nivå förutsättningarna beträffande kompetens inom Polismyndigheten för att kunna förebygga mäns våld mot kvinnor. Kompetens innefattar här beståndsdelarna kunskap, erfarenhet, attityd och kultur.

Det finns forskning och utredningar som visar att det finns ett stort engagemang och kunskap om våld i nära relation bland de som arbetar med att förebygga, utreda och skydda personer som är utsatta för våld i nära relation.¹¹⁸ Inom Polismyndigheten saknas det dock en kompetensprofil och det saknas dessutom beställning på brottsförebyggande kunskap om våld i nära relation.

Socialstyrelsen konstaterar i den senaste dödsfallsutredningen att kunskap om vilka faktorer som är riskhöjande är mycket bristfällig hos många polisanställda samt att brist på riskbedömningar sannolikt har bidragit till att polisen haft otillräcklig kunskap om riskerna för upprepat våld och till att brottsoffren sällan fått några skyddsåtgärder.¹¹⁹

6.3.1 **Upplevelser och erfarenheter från yrkesverksamma**

Länsstyrelsen upplever att det finns ett problem med bemötandet av våldsutsatta, och lyfter frågan om hur utbildningen ser ut för de som arbetar på Polisens kontaktcenter (114 14). Både Sveriges Kommuner och Regioner och Socialstyrelsen framför att polisansökan inte tas upp i vissa situationer vilket de anser kan ha att göra med en negativ attityd till brottsområdet inom Polismyndigheten men också till våldsutsatta kvinnor med missbruk och/eller psykisk ohälsa. Socialstyrelsens analys visar bland annat att Polismyndigheten i flera fall brustit i att ta upp polisansökan om utsatthet för våld som rört kvinnor som varit kraftigt berusade eller märkbart påverkade av ett psykiatriskt tillstånd. Detta kopplas även till bristen på rekommendationer om förhör med påverkade personer. Det ska dock tilläggas att detta beaktas i arbetet med Polismyndighetens förhörmodell där rekommendationer om hur förhör med personer som är påverkade av alkohol ska lämnas.¹²⁰

Bristande kunskap kring sekretessbrytande regler upplevs hindra att information om brott i nära relation når Polismyndigheten. Uppfattningen är att offentliga organisationer, inklusive Polismyndigheten, har bättre kunskap om den ”egna sekretessen” än de sekretessbrytande bestämmelserna. Sekretesslagstiftningen upplevs ibland användas som skäl för att inte dela information, trots att den inte hindrar all form av informationsdelning.

¹¹⁸ SOU, 2015:55; Strand m.fl. 2016

¹¹⁹ Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall 2018–2021. Socialstyrelsen 2022

¹²⁰ Se Förhör – Nationellt utvecklingsprojekt [Förhör – Nationellt strategiskt utvecklingsprojekt \(polis.se\)](https://www.polis.se/forhor) (2022-05-27)

Erfarenheten är att det finns en generell kunskapsbrist gällande strukturerade riskanalyser, vilket även Socialstyrelsen uppmärksammat i de två senaste dödsfallsrapporterna. Socialstyrelsen beskriver att den lokala polisen har bristande kunskap om vad exempelvis Bops gör, och om vilka ärenden som ska förmedlas till Bops.¹²¹ Flera aktörer lyfter även att det finns en bristande kunskap inom Polismyndigheten om vad andra aktörer, exempelvis socialtjänsten, kan erbjuda för stöd till våldsutövare och våldsutsatta.

Det finns en uppfattning såväl internt som externt om att kunskapen om våld i nära relation och mäns våld mot kvinnor behöver breddas till fler yrkesgrupper inom Polismyndigheten.

Upplevelsen internt hos medarbetare inom Polismyndigheten är att det sedan länge finns en kultur som inte främjar verksamheten för brott i nära relation och utvecklingsarbete på området. Även i underlaget från de samverkande aktörerna framgår att brott i nära relation inte tas på samma allvar som det som benämns som grova brott. De olika benämningarna upplevs få konsekvens för statusen på ett brott, exempelvis beroende på om det är ett mord i en gängmiljö eller ett mord i en relation. Olika indelningar, exempelvis mellan olika processer och mellan *Särskilt utsatta brottsoffer* och organiserad brottslighet upplevs även påverka möjligheterna till ett helhetsperspektiv. Dessa indelningar samt en inte tillräckligt utbredd kunskap och förståelse om våld i nära relation upplevs också påverka möjligheten till "screening" efter våld i andra ärenden gällande exv. trafikbrott och narkotika- och dopingbrott.

6.4 **System**

I avsnittet beskrivs på en övergripande nivå vad som framkommit beträffande de förutsättningar som finns avseende IT-system, metoder samt data/information.

Riskreducerande insatser en nationellt beslutad metod för att skydda skyddspersoner genom att reducera hotet från hotaktörer. Metoden är inte specifikt framtagen för att förebygga mäns våld mot kvinnor. Dock har metoden visat sig lovande avseende reduktion av återupprepat våld från gärningspersoner med kontaktförbud¹²²

Metodstödet *Ett utvecklat bästa arbetssätt* (EUBA) ska användas vid utredning av brott mot barn, våld i nära relation och sexualbrott mot vuxna.¹²³ Metodstödet i sig syftar inte till att förebygga brott, däremot kan kvalitativa utredningar vara en förutsättning för att förhindra upprepad brottslighet.

¹²¹ Dödsfallsutredningar 2016-2017, Socialstyrelsen 2018; Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall 2018-2021, Socialstyrelsen 2022.

¹²² Polismyndighetens handbok för riskreducerande insatser. PM 2021:33. Diarienummer A620.820/2021.

¹²³ Utredning av brott mot barn, våld i nära relation och sexualbrott mot vuxna – Promemoria om ett utvecklat bästa arbetssätt. Åklagarmyndigheten, Utvecklingscentrum Göteborg Polismyndigheten, Utvecklingscentrum Väst. Mars 2017, uppdaterad juni 2018

Stödfunktioner finns för andra områden, exempelvis Nationellt bombdatacenter och Nationellt bedrägericenter, men någon motsvarighet finns inte för våld i nära relation.

De IT-system som arbetas i kommunicerar inte med varandra och avrapportering sker i flera system. Systemen är även utformade utifrån att brott redan ska ha skett och någon redan utsatts. System och förutsättningar för uppföljning saknas i stor utsträckning. Det finns dock pågående utvecklingsinitiativ som innebär utveckling av system för uppföljning och analys.

Polismyndigheten har många gånger information inom området mäns våld mot kvinnor och våld i nära relation men den efterfrågas inte alltid eller omhändertas av organisationen. Exempelvis saknas *våld i nära relation* som direktval när underrättelseuppslag ska skrivas. Kategorin ligger under *vapen/våld*, vilket gör det otydligt för organisationen att lämna underrättelseuppslag om våld i nära relation. Underrättelsetjänsten har ingen uppgiftssamling avseende relationsbrott och förövare inom denna kategori av brott kartläggs därmed inte på samma vis inom andra brottskategorier såsom narkotika, vapen, våld eller människohandel. En uppgiftssamling som omhändertar information som rör våld i nära relation är nödvändig för att Polismyndigheten ska kunna omhänderta information om gärningspersoner och offer för dito för att kunna analysera datan och även sätta det i ett sammanhang av annan information. Endast underrättelsetjänsten har enligt dataskyddslagen stöd för att samla uppgifter om personer på ett strukturerat vis och är den naturliga mottagaren av tips om dessa brott.

6.4.1 Upplevelser och erfarenheter från yrkesverksamma

Upplevelsen hos medarbetare inom Polismyndigheten är att EUBA inte används efter i tillräckligt stor utsträckning. Den upplevelsen stämmer överens med resultatet från den undersökning som gjordes vid en nationell konferens om våld i ungas relationer, där nästan 70 procent uppgav att de sällan eller aldrig använder metodstödet. Nästan lika många, ca 65 procent, uppgav i samma undersökning av deras kunskaper om EUBA är ganska eller mycket bristfälliga.¹²⁴

¹²⁴ Mentimeter-undersökning 2022-05-19, dnr A147.992/2022

7 Polisära förebyggande arbetssätt – vad fungerar och hur gör man?

I en forskningsöversikt gjord av Brottsförebyggande rådet 2017¹²⁵ beskrivs kunskapsläget om det förebyggande arbetet riktat mot våldsutövare i våld i nära relation. Sammanställningen utgår från, vid tidpunkten, befintlig nationell och internationell forskning och beprövad erfarenhet där fokus ligger på våldsförebyggande arbetssätt med syftet att förmå våldsutövare att upphöra med det våldsamma beteendet.

I översikten framgår att det finns få studier om hur polisen ska arbeta för att förebygga våld i nära relation och förebygga våldsutövarnas upprepade våld samt att de studier som framförallt återfinns handlar om olika behandlingar med fokus på våldsutövaren. Såväl den internationella som den svenska forskningen om polisiära arbetssätt mot partnervåld har främst rört ingripandeverksamheten och utredningar.

Forskningsöversikten redogör för tre utländska arbetssätt som har implementerats på olika platser i England, USA och Kanada. Arbetssätten är inte rent polisiära utan exempel på olika typer av samverkansmodeller som utgör konkreta exempel på strategier för att förhindra, försvåra och förändra vilka kan omsättas i praktiskt polisarbete. De tre exemplen har utvärderats med lovande resultat även fast resultaten ska tolkas med viss försiktighet då de är behäftade med vissa metodologiska problem.

7.1 **MATAC – en samverkansmodell med fokus på våldsutövare**

Multi agency tasking and co-ordination (MATAC) är en operativ samverkansform på individnivå, som ursprungligen kommer från Skottland.¹²⁶ Arbetssättet bygger på att polis och andra relevanta myndigheter och aktörer möts var fjärde vecka (i MATAC-möten) för att samtala om enskilda våldsutövare och tillsammans ta fram en handlingsplan med skraddarsydda åtgärder för en specifik person med syftet att upphöra med våldet. Polisen ansvarar för att leda och samordna MATAC-arbetet vilket i praktiken innebär att polisen

- identifierar vilka våldsutövare som har högst risk att återfalla i partnervåld och som därför ska diskuteras vid MATAC-mötena
- leder MATAC-mötena
- följer upp arbetet och säkerställer att alla aktörer som deltar gör det de åtagit sig under MATAC-mötena.

Målet för metoden är att förebygga *upprepat partnervåld* och förbättra de utsattas säkerhet, förbättra rättsväsendets insatser, stärka samverkan och förändra det våldsamma beteendet hos våldsutövarna. I fokus står de våldsutövare som har högst risk att återfalla i

¹²⁵ Van der Meiden et al. (2017). Polisiära arbetssätt för att förebygga upprepat partnervåld – med fokus på våldsutövare. Brottsförebyggande rådet. Rapport 2017:13.

¹²⁶ Ibid.

partnervåld. MATAC handlar således om att identifiera våldsutövare, bedöma deras risk och sätta in åtgärder mot dem.

Som beskrivits ovan är det polisen som leder MATAC-arbetet, och det drivs framåt av tre nyckelroller inom polisen:

1. Mötena leds av en MATAC-manager. Den rollen innehas av en *detective inspector*; motsvarande på svenska skulle vara kriminalinspektör.
2. Mötena organiseras av polisens MATAC-koordinator, som ansvarar för att bjuda in övriga aktörer och skicka ut information om de specifika ärendena inför mötena. Det är också koordinatören som på mötet redovisar vilka åtgärder som vidtagits gentemot våldsutövaren samt för protokoll över vilka nya och uppdaterade insatser som ska sättas in samt vem som ansvarar för dem. Koordinatören följer upp arbetet mellan mötena, övervakar våldsutövarens utveckling och uppdaterar information inför nästa möte.
3. Polisens information om våldsutövaren bygger på underlag som tagits fram av polisens MATAC-analytiker. Underlaget bygger på data från polisens register om våldsutövarens tidigare brottslighet. Dessa data analyseras enligt en metod som kallas RFG och som används för att bedöma risken för återfall och vilka ärenden som därmed ska tas upp i MATAC.

Riskbedömning enligt RFG:¹²⁷

För att vara aktuell för Matic måste våldsutövaren

1. vara 16 år eller äldre
2. ha begått mer än ett brott i nära relation mot två eller flera olika offer (det här inkluderar även händelser där det inte förekommit fysiskt våld)
3. ha begått brotten mot en nuvarande eller före detta partner eller mot en familjemedlem under de senaste två åren.

För urval av kandidater till MATAC används metoden RFG (*Recency Frequency Gravity*)¹²⁸ för att bedöma våldsutövares risk för att begå upprepat partnervåld. Metoden skiljer sig från en del andra riskbedömningsmetoder genom att enbart bygga på polisens

¹²⁷ RFG-värdet kalkyleras på följande sätt: Värdet för *recency* tas fram genom att våldsutövaren får ett värde på en skala mellan 5 och 100, beroende på hur länge sedan incidenten inträffade. Incidenter som begåtts inom de senaste 56 dagarna ges värdet 100, medan incidenter som begåtts för mer än 600 dagar sedan ges värdet 5. Värdet för *frequency* beräknas genom att våldsutövaren ges en siffra mellan 15 och 200, beroende på hur många incidenter som begåtts under de senaste två åren. Mellan en och fyra händelser ger värdet 15, medan mer än 32 händelser ger värdet 200. Värdet för *gravity* beror på hur allvarligt brottet är. Mord har exempelvis värdet 100. Slutligen tas antalet offer under de senaste två åren med i beräkningen; har man begått brott mot en person får man värdet 15, medan åtta personer eller fler ger värdet 200. Varje våldsutövares slutvärde är uträknat genom att de fyra enskilda värdena adderas med varandra. Efter adderingen dividerar man med 6. Detta görs för att få ett värde inom spannet 0–100. Om en våldsutövare får ett maxvärde i alla kategorier (*recency*, *frequency*, *gravity* samt antalet offer), blir värdet 600. Det är därför man delar summan med just 6 för att få ut ett slutgiltigt värde mellan 0 och 100.

¹²⁸ Den utvecklades i Strathclyde, Skottland, och har sedan spritts till flera polisorganisationer i Storbritannien.

data om våldsutövarens tidigare brottslighet, istället för på exempelvis intervjuer med utsatta eller gärningspersoner eller kombinationer av registerdata och intervjuer. Ansvarig för RFG-analysen är ”MATAC-analytikern”, som i början av varje månad får data från polisens incident- och brottsregister. Dessa register innehåller information om alla partnervåldsrelaterade incidenter och brott som registrerats under de senaste två åren. Analytikern kopierar in dessa uppgifter i en RFG-matris i ett dataprogram. Med dessa uppgifter som grund räknar programmet sedan fram ett individuellt RFG-värde för alla våldsutövare.

Analysen är datadriven och polisens information ligger till grund för bedömningen. Bedömningsmatrisen genererar ett värde för varje person beroende på hur nyligen incidenten har inträffat (*recency*), hur ofta det skett (*frequency*), incidenternas allvarlighetsgrad (*gravity*) samt hur många offer som utsatts under de två senaste åren. Varje våldsutövare får en siffra som kan variera mellan 0 och 100, och ju högre siffra, desto högre bedöms risken att återfalla i brott i nära relation. Varje månad uppdateras RFG-analysen och polisen väljer ut de fyra personer som har högst värde till diskussion på MATAC-mötet. Utifrån informationen i RFG upprättas också en ”underrättelseprofil” som ligger till grund för diskussionerna på MATAC-mötet.¹²⁹

Vilka åtgärder som blir aktuella beror på hur motiverad våldsutövaren är att ta emot stöd och hjälp. Åtgärderna är indelade i två spår, det gröna och det röda.¹³⁰ För våldsutövare som är motiverade att sluta och mottagliga för stöd och hjälp finns det gröna spåret. Arbetet innebär då att hjälpa personen att förändra sitt våldsamma beteende genom access till behandling mot beteendet, eller andra former av stödinsatser såsom missbruksvård, psykiatrisk vård, boendestöd samt elektronisk övervakning med fotboja. Det röda spåret avser våldsutövare som motsätter sig hjälp. Polisen levererar då ett varningsbrev, informerar lokal polis om våldsutövaren, sprider foto på våldsutövaren och arbetar för att upptäcka annan kriminell verksamhet som våldsutövaren ägnar sig åt samt utfärdar kontaktförbud.

En MATAC-process pågår vanligtvis i fyra månader. Det finns ingen tydlig gräns för när en person avskrivs från MATAC. När insatserna är genomförda enligt planen och RFG-värdet har minskat kan våldsutövaren bli ”avskriven” från MATAC. Om RFG-värdet ökar igen kan våldsutövaren åter bli aktuell för MATAC.

I en utvärdering av MATAC uppges att våldsutövarna blev anmälda för färre brott efter MATAC-insatserna än innan. Det finns dock metodologiska brister i utvärderingen då det bland annat saknas kontrollgrupp samt att det inte framgår hur lång uppföljningstiden är eller om våldsutövarna varit frihetsberövade under delar av

¹²⁹ Van der Meiden et al. 2017. Polisiära arbetssätt för att förebygga upprepat partnervåld – med fokus på våldsutövare. Brottsförebyggande rådet. Rapport 2017:13.

¹³⁰ För en närmare beskrivning av Matic-arbetet se Brå 2017:13, s 51-57.

uppföljningsperioden. Även fast utvärderingens resultat måste tolkas försiktigt, är upplevelsen från de som arbetat enligt arbetssättet att resultaten är positiva och arbetssättet anses lovande.

7.2 **MARAC- Multi-Agency Risk Assessment Conferences (MARAC)**

MARAC är en samverkansmodell som används i Storbritannien och Finland och bygger på gemensamma riskbedömningar.

MARAC-metoden kan beskrivas i tre steg:

1. Riskbedömning och remiss till ett samverkansmöte (MARAC)
2. Informationsutbyte och upprättande av en personlig säkerhetsplan
3. Uppföljning

1) Riskbedömning och remiss till en MARAC

Riskbedömningsmatrisen fylls i av den person som den våldsutsatta vänder sig till, oftast av polis men det kan även vara exempelvis läkare eller socialarbetare. Detta görs utan samtycke från den våldsutsatta. Riskbedömningen består av en checklista som är baserad på forskning om risk för eskalerande våld och mord. Riskbedömningsformuläret innehåller frågor om ekonomiskt, psykiskt och fysiskt våld eller hot om sådant våld.¹³¹

Om ett visst antal av riskindikatorerna i formuläret uppfylls, kommer yrkesutövaren att överlämna ärendet till ett samverkansmöte (MARAC). Indikatorerna poängsätts men det är inte ett absolut krav för att hänvisas till ett samverkansmöte. En remiss till ett samverkansmöte kan även ske vid oro för en person som inte har kunnat uttrycka sig i förhållande till vissa relevanta frågor på grund av exempelvis rädsla.

Ett tredje kriterium för hänvisning till ett samverkansmöte är upptrappningen av det senaste våldet, vilket mäts i termer av antalet larmsamtal som har gjorts till polisen under de senaste tolv månaderna. Ett vanligt tillvägagångssätt är att lämna in ett ärende till en MARAC om minst tre störningssamtal har gjorts inom ett år. Den viktigaste aspekten av riskbedömning är att checklistan endast är en riktlinje. Kriterierna ses inte som avgörande utan används snarare som verktyg för bedömning.¹³²

2) Informationsutbyte och upprättande av en personlig säkerhetsplan

När riskbedömning är gjord och kriterierna är uppfyllda, lyfts ärendet till ett samverkansmöte. Det multioorganiserande teamet som deltar i samverkansmötena består av yrkesverksamma från flera hjälporganisationer, polisen, socialtjänst, brottsofferstöd, barnvårdscentral och sjukvård. Samverkansmötena sammankallas av den offentliga

¹³¹ Riskbedömningsmatrisen *The Domestic Abuse, Stalking and Honour Based Violence* (DASH 2009) <https://www.dashriskchecklist.co.uk/> (2022-05-28)

¹³² MARAC. <https://rikoksentorjunta.fi/en/marac> (2022-05-25)

tjänstemannen som fyllt i riskbedömningsformuläret. Representanten från polisen leder mötena.

Mötesdeltagarna diskuterar varje våldsutsatts situation, föreslår åtgärder och utarbetar en plan för att förbättra säkerheten för den våldsutsatta. Dessutom kan deltagarna också komma överens om att genomföra åtgärder i samarbete med andra. De överenskomna åtgärderna registreras och genomförandet av åtgärderna följs upp. Rent praktiskt kan en registrerad åtgärd vara att åta sig att upprätthålla regelbunden kontakt mellan socialarbetare och den våldsutsatta. Sådana åtgärder kan spela en betydande roll för att förbättra informationsflödet.

I Storbritannien, exempelvis, noterades det att eftersom offer för övergrepp är mer villiga att avslöja privat information till socialtjänsten (som stödjer offret) än till en polis, gjorde MARAC det möjligt för andra myndigheter att hålla sig uppdaterade med alla åtgärder som vidtagits.¹³³ En åtgärd som registrerats av en polis kan i sin tur handla om att intensifiera en utredning av en tidigare rapporterad händelse eller att starta en helt ny utredning baserat på en brottsanmälan som offret lämnat in.

3) Uppföljning

När den första MARAC har genomförts kommer teamet att följa upp genomförandet av de åtgärder som registrerats i handlingsplanen. Den person som har intervjuat den våldsutsatta och utfört riskbedömningen kommer att kontakta den våldsutsatta efter mötet för att förklara vad som överenskommits. Samma person ansvarar för att följa upp åtgärder samt hålla kontakt med den våldsutsatta. Ärendet diskuteras igen på en MARAC om någon av de överenskomna åtgärderna inte genomförs eller om våld eller hot fortsätter.

Det mest effektiva empiriskt bevisade resultatet av MARAC-metoden är minskningen av upprepat våld i hemmet och nära partner. Enligt en utvärderingsstudie utförd i Storbritannien¹³⁴ framkom att majoriteten av de brottsutsatta som hänvisats till en MARAC inte upplevde något ytterligare våld. I en uppföljning efter sex månader framkom även att 79 procent av gärningspersonerna inte fått några nya misstankar avseende brott i nära relation. Vidare visade uppföljningen att det i 70 procent av fallen inte förekommit några ytterligare ordningsstörningar i hemmet.

¹³³ Robinson (2006) Reducing Repeat Victimization Among High-Risk Victims of Domestic Violence. The Benefits of a Coordinated Community Response in Cardiff, Wales. *Violence Against Women* 12:8, 761–788.

¹³⁴ Robinson (2004) Domestic Violence MARACs (Multi-Agency Risk Assessment Conferences) for Very High-Risk Victims in Cardiff, Wales: A Process and Outcome Evaluation. School of Social Sciences, Cardiff University; Robinson, Amanda (2006) Reducing Repeat Victimization Among High-Risk Victims of Domestic Violence. The Benefits of a Coordinated Community Response in Cardiff, Wales. *Violence Against Women* 12:8

Den information som erhållits genom intervjuer med utsatta stödjer det intryck som polisdata förmedlar. Av de intervjuade offren rapporterade 63 procent att de inte hade upplevt något ytterligare våld sedan MARAC.¹³⁵

I Finland implementerades metoden 2010 och idag arbetar 31 team i 90 kommuner med samverkansmetoden. I Finland har en MARAC-pilot framgångsrikt minskat antalet incidenter med våld i nära relationer. En utvärdering¹³⁶ undersökte brottsanmälan för våld i nära relationer som lämnats in till polisen ett år före och sex månader efter MARAC. De våldsutsattas erfarenheter mättes också genom att intervjua dem och deras stödpersonal. Cirkeln av återkommande våld bröts framgångsrikt i mer än 70 procent av fallen och inga nya brottsanmälningar för våld i nära relation upprättades under en sexmånaders uppföljningsperiod. De positiva resultaten bekräftades av våldsutsatta som rapporterade att övergrepp och förföljelse hade upphört.

Även om MARAC riktar sig mot våldsutsatta och deras säkerhet, finns det i det metodiska tillvägagångssättet intressanta aspekter att beakta i förhållande till gärningspersonen. Bakom handlingarna finns en gärningsperson och eftersom MARAC är ett verktyg att identifiera risk för våld och eskalering av våld torde den modellen kunna omvandlas till att även tidigt identifiera presumtiva gärningspersoner på olika nivåer på våldstrappan. Forte¹³⁷ nämner MARAC som ett förslag på samverkansarbete kopplat till gemensamma riskbedömningar såsom SIP (Samordnad Individuell Plan)¹³⁸.

7.3 **DVI/IPVI -insatser för att avskräcka och frihetsberöva våldsutövare**

Ett arbetssätt från High Point, North Carolina i USA är *Domestic Violence Intervention* (DVI) även kallat *Intermate Partner Violence Intervention* (IPVI). Strategin är inspirerat av Pulling Levers,¹³⁹ ett arbetssätt som initialt togs fram för att minska skjutningar och grovt gängvåld som sedermera har utvecklats för att anpassas till att förebygga upprepat partnervåld. Liksom Pulling Levers bygger strategin på en kombination av hot om rättsliga sanktioner, erbjudande om sociala insatser och en aktiv delaktighet från lokalsamhället.¹⁴⁰

¹³⁵ Robinson (2006)

¹³⁶ Piispa & Lappinen (2014) Evaluation report. National Institute for Health and Welfare (THL), Discussion Paper 21.

¹³⁷ Strand (2022) Förebyggande arbetet och riskhantering av våld i nära relation och förtryck. En systematisk kartläggning. Forte. Regeringsuppdrag S2021/05814. <https://forte.se/app/uploads/2022/02/fort-0071-rapport-va-ld-i-na-ra-relationer.pdf>. (2022-05-25)

¹³⁸ Se avsnitt om SIP

¹³⁹ Group Violence Intervention (GVI) är en strategi som implementerats i Malmö under namnet Sluta skjut och det pågår ett nationellt arbete med att testa strategin i fler städer med skjutvapenvåld i Sverige. Strategin bygger på Pulling levers.

¹⁴⁰ Van der Meiden, Jerre & Holmberg. 2017. Polisiära arbetssätt för att förebygga upprepat partnervåld – med fokus på våldsutövare. Brottsförebyggande rådet. Rapport 2017:13.

Principen är att ju fler gånger våldsutövaren misstänks för partnervåld, desto mer omfattande blir åtgärderna mot dem. Strategins mål är att identifiera och ingripa så tidigt som möjligt när brott i nära relation uppstår för att signalera för de våldsutövande personerna att detta beteende får konsekvenser. Utgångspunkten är tidig uppmärksamhet där den våldsutövande hålls ansvarig för de brott som begåtts.

Grundprincipen i arbetssättet är att en anmälan om brott i nära relationer *alltid* ska följas av en reaktion från polis och det omgivande samhället. Strategin avser att bidra till att tidigt ingripa och förflytta ansvaret att uppmärksamma, förebygga och stoppa våldet från den våldsutsatta till samverkande myndigheter och civilsamhälle. De mest brottsaktiva ska med alla tillgängliga rättsliga medel¹⁴¹ ställas inför rätta och frihetsberövas, för att på så sätt förhindras att upprepa våldet. Tanken är att om våldet alltid följs av en reaktion ska våldsutövaren samt utsatta få en signal om att polisen och det övriga samhället bryr sig och budskapet som ska förmedlas är att

- våldsutövarna har ögonen på sig och de är inte anonyma
- hela samhället fördömer våldet
- upprepat våld leder till negativa konsekvenser.

Syftet är att signalen och budskapet ska ha en avskräckande effekt på våldsutövaren. Våldsutövarna kategoriseras i fyra olika nivåer från A till D beroende på antalet gånger de har misstänkts för partnervåld. Hot om rättsliga insatser riktar sig till våldsutövare på D-, C- samt B-nivån. För personer inom kategori A är inriktningen att hoten ska verkställas. Till våldsutövare på nivåerna D och C förmedlas det avskräckande budskapen i brev som överlämnas personligen av uniformerad polis i sällskap med en representant från ”det omgivande samhället”. Våldsutövare på D-nivå får brevet levererat till hemmet medan personer på C-nivå ofta får det levererat under gripande-, anhållande- eller häktningstiden.

Individer på A-nivån har flera anmälningar om brott i nära relation samt tidigare domar. De anses ha uppnått en hög nivå i sin brottslighet varför endast repressiva och rättsliga åtgärder riktas mot dem.

Avseende arbete mot våldsutövare på nivå B spelar det omgivande samhället en viktig roll. En gång om året (eller max två) kallas 15-20 våldsutövare på denna nivå till ett timslångt möte. Utöver polis deltar även åklagare, domare och kriminalvården och representanter från sociala insatser samt representanter från lokalsamhället, exempelvis någon som tidigare själv utövat partnervåld men som förändrat sitt beteende. Mötet är utformat och regisserat för att synliggöra och fördöma våldsutövarnas brott. Detta görs genom att polisen läser upp ett brev för varje våldsutövare där våldsutövarens samtliga kontakter med rättsväsendet redogörs för. Därefter lämnas brevet över till våldsutövaren som får en redogörelse för vilka åtgärder rättsväsendet kommer att vidta om

¹⁴¹ Att använda alla tillgängliga rättsliga medel kan ses som att ”dra i alla spakar” – därav namnet på det ursprungliga arbetssättet *Pulling Levers* (Kennedy 1997).

våldsutövaren avancerar till A-nivån genom att nya brott begås. Representanter från övriga myndigheter och organisationer gör också klart för våldsutövaren att de fördömer våldet, men de berättar också att det finns hjälp att få om så önskas.

En viktig del av arbetet är att information om kända våldsutövare finns samlad och är lättillgänglig. Någon form av ”flaggningssystem” bör inrättas avseende våldsutövare. Informationssystemet ska även visa på vilken nivå våldsutövaren befinner sig, vilka åtgärder som redan har vidtagits samt vilka andra anmälningar personen eventuellt har emot sig. Genom att polisen redan vid ett ingripande känner till vilken nivå våldsutövaren befinner sig på kan de vidta ”rätt” åtgärder samt informera såväl våldsutövaren som den utsatta om dessa.

Det finns tre utvärderingar av strategin i en amerikansk kontext. Resultat från en av utvärderingarna visar att arbetssättet kan haft viss effekt på det allvarligaste våldet¹⁴² och minskade återfall i brott, under en ettårsperiod, med 16-17 procent.¹⁴³

7.4 **SRP – en modell för systematiskt motivationsarbete**

Behandling av våldsutövare genom att förändra beteende är ett sätt att förebygga upprepat våld. Den typ av åtgärder faller dock inte inom ramen för Polismyndighetens uppdrag. Samverkan med andra aktörer som erbjuder den typen av insatser kan polisen dock delta i, där polisens roll är att identifiera våldsutövare som kan vara aktuella för behandling eller andra beteendeförändrande insatser. Polisens roll kan även möjliggöra att en kontakt förmedlas mellan våldsutövare och aktörer som erbjuder sådana insatser.

Second Responder Program (SRP) är ett exempel på ett sådant arbete och har testats i den kanadensiska staden London i Ontario och arbetet har utvärderats. Polisens roll i arbetet innebär att motivera våldsutövare att ta emot stöd och hjälp.

Rutiner för erbjudande om behandlingsinsatser till män med låg risk att återfalla i partnervåld var etablerat i London varpå SRP-arbetet kunde riktas mot de män med hög eller medelhög risk för att återfalla i brott. I SRP-arbetet är polisens uppgift även att identifiera målgruppen med hög eller medelhög risk för återfall.

I arbetet används ett riskbedömningsinstrument som kallas *Domestic Violence Supplementary Report (DVSr)*.¹⁴⁴ Instrumentet ligger till grund för riskbedömning utifrån information ur polisens egna register samt utifrån intervjuer med våldsutövaren och den

¹⁴² Sechrist et al. (2016). *Evaluation of the Offender Focused Domestic Violence Initiative (OFDVI) in High Point, NC and Replication in Lexington, NC*. Final report for Community Oriented Policing Services, cooperative agreement number 2013-CK-WX-K028. Washington, DC: U.S. Department of Justice.

¹⁴³ Sechrist et al. (2017). Assessing the impact of a focused deterrence strategy to combat intimate partner domestic violence. *Violence Against Women*, 1–23.

¹⁴⁴ Van der Meiden et al. 2017. Polisiära arbetssätt för att förebygga upprepat partnervåld – med fokus på våldsutövare. Brottsförebyggande rådet. Rapport 2017:13.

utsatta.¹⁴⁵ Polisen meddelar psykologer vid polisens brottsoffergrupp om vilka dessa män är. De polisanställda psykologernas uppgift är sedan att kontakta och motivera männen att uppsöka specialutbildade terapeuter för att under tiden i frihet fram till rättegång påbörja behandling mot sitt våldsamma beteende.¹⁴⁶

En utvärdering av SRP visar att motivationsarbetet kan få olika utfall beroende på vilket sätt man väljer att kontakta männen. Det visade sig vara mer effektivt om de polisanställda psykologerna tog kontakt per telefon än via brev. När projektet upprepades i något förändrad form tycktes motivationsarbetet bli ännu effektivare när männen kontaktades av psykologerna redan i häktet.

Arbetet genomfördes i ytterligare två städer i Ontario. Utvärderingen av dessa arbeten visar att den terapi som våldsutövarna skickades vidare till var lovande. De som behandlats återföll i markant lägre grad än kontrollgruppen. Den efterföljande terapin ingår dock inte i det polisiära arbetet. Polisens roll i SRP-arbetet är att identifiera riskgruppen, och möjliggöra kontakt mellan våldsutövare och psykologer. Det centrala i arbetet är således samverkan mellan dessa två aktörer. Brottsförebyggande rådet bedömer sammantaget SRP som lovande.

7.5 **Rättsväsendets sanktioner**

Det finns viss evidens för att rättsväsendets sanktioner i form av att gripa, häkta och döma våldsutövare har reducerande effekt för återfall i våldsbrott. Återtagande av vapenlicenser har visats sig ha viss brottspreventiv effekt för våldsutövare med stort våldskapital.

Evidens saknas för att situationell brottsprevention, såsom exempelvis förstärkt skalskydd i bostad eller larmtelefoner med GPS-funktioner, har någon brottsförebyggande effekt. Forskningen om detta är begränsad men det finns vissa lovande resultat som rapporterats.

Vidare saknas evidens för att obligatorisk polisanmälan för yrkesverksamma som misstänker utsatthet bland patienter, klienter eller brukare har en brottsreducerande effekt.

Det finns evidens för att kontaktförbud har brottsreducerande effekt avseende vissa grupper av våldsutövare, förutsatt att detta kombineras med andra skyddsåtgärder. Kontaktförbud medför även en ökad trygghet hos de utsatta.¹⁴⁷

¹⁴⁵ För mer information om riskbedömningsinstrumentet DVSR, se Scott m.fl. (2015).

¹⁴⁶ Brå (2017:13)

¹⁴⁷ Forte 2022. Förebyggande arbetet och riskhantering av våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. En systematisk kartläggning.

8 Pågående brottsförebyggande initiativ och projekt

I följande avsnitt redovisas brottsförebyggande aktiviteter inom Polismyndigheten och där polisen kan bidra till andra myndigheters brottsförebyggande arbete kopplat till mäns våld mot kvinnor. Även fast inriktningen för förstudien är proaktiva åtgärder med gärningspersonen i fokus redovisas här det generella brottsförebyggande arbetet mot våld i nära relation. Anledningen är att det inte gått att urskilja ett specifikt arbete med den explicita ansatsen att förebygga just mäns våld mot kvinnor. I de fall arbetet har utvärderats eller följts upp vetenskapligt summeras resultaten av dessa i samma avsnitt som metoden/arbetssättet beskrivs.

8.1 Riskreducerande insatser

Riskreducerande insatser är en beslutad nationell metod och utöver polisregion Syd arbetar även polisregion Stockholm med metoden.

Polisen i region Syd startade 2018 ett pilotprojekt med riskreducerande samtal. Det var en ny typ av åtgärd som initialt innebar att polisförhandlare samtalade med misstänkta gärningspersoner för att förmå dem att förändra sitt beteende och därmed minska risken för återfall i brott. Arbetet har utvecklats efterhand och berikats med fler åtgärder där coachande samtal med brottsoffer och samverkan med åklagare/förundersökningsledare i syfte att skynda på förundersökningsprocessen kommit att bli en del av det riskreducerande arbetet. Benämningen på arbetet ändrades då från *Riskreducerande samtal* till *Riskreducerande insatser (RRI)*. Grunden för RRI är inget vetenskapligt prövat åtgärdsprogram, med beskrivningar om i vilka ärenden åtgärden är lämplig och hur ett samtal med misstänkta gärningspersoner ska gå till, utan åtgärden har utformats av polisen baserat på deras mångåriga erfarenhet av brottsförebyggande arbete i hot- och våldsärenden. I pilotprojektet har man således testat sig fram. Det övergripande syftet med RRI är att: ”.... *Förmå en enskild person att upphöra med ett oacceptabelt beteende, minska hotbilden samt införskaffa kunskaper om hotaktörens avsikter*”.¹⁴⁸

Det är utbildade handläggare från Polismyndighetens brottsoffer- och personssäkerhetsverksamhet som initialt tar ställning till om RRI bedöms vara en lämplig åtgärd i enskilda ärenden. För ärenden som bedöms lämpliga tas ett underlag fram i form av en sammanställning av ärendet som ligger till grund för att planera samtal med såväl brottsoffer som misstänkta gärningspersoner. Det finns en framtagen handbok om hur metoden genomförs som är publicerad och tillgänglig inom Polismyndigheten.¹⁴⁹ Inom ramen för RRI finns nedan olika insatser:

¹⁴⁸ Polismyndigheten, 2020, s. 4

¹⁴⁹ Polismyndighetens handbok för riskreducerande insatser. PM 2021:33. Saknr 486. Polismyndigheten. [Polismyndighetens handbok för riskreducerande insatser \(polisen.se\)](https://www.polisen.se/publiserad-handboker/2022-03-07-polismyndighetens-handbok-for-riskreducerande-insatser) (2022-03-07)

Riskreducerande samtal. I de ärenden som polisen bedömer som lämpliga, genomförs ett strukturerat och systematiskt samtal med den misstänkta gärningspersonen. Syftet är att bidra till ett förändrat beteende genom att få ökad kunskap om personens avsikter och därigenom försöka påverka dennes beteende och därmed minska risken för upprepade brottslighet. De som utför samtalen är polisförhandlare med specifik utbildning och träning i samtalsteknikerna för RRI.

Coachande samtal. Samtalsteknikerna som används vid de riskreducerande samtalen används vid dessa samtal. Syftet är att stärka brottsoffrets självförtroende och vägleda i en aktuell situation. Samtalen skiljer sig från sedvanliga säkerhetssamtal med inriktning på frågor om säkerhet och skydd som Bops-handläggarna genomför med brottsoffer.

Samverkan med åklagare/förundersökningsledare. Insatsen avser att påskynda förundersökningsprocessen genom kontakt med åklagare/förundersökningsledare.

8.1.1 Uppföljning av riskreducerande insatser

Genom det forskningssamarbete mellan polisen i region Syd och Institutionen för kriminologi på Malmö Universitet har en uppföljning gjorts av arbetet med RRI.¹⁵⁰ Studien undersöker arbetsprocessen och undersöker hur de som arbetar i projektet upplever att åtgärderna fungerar för att förhindra att misstänkta gärningspersoner återfaller i brott. I rapporten belyses bland annat hur ärenden väljs ut till RRI, vad insatserna består av och upplevelsen av hur insatserna fungerar.

Underlag för uppföljningen av RRI utgörs av intervjuer med de som arbetar med RRI, och som processutvärdering av om riskreducerande insatser kan genomföras visar den lovande resultat. Det finns en strukturerad metod för urval av individer som görs utifrån bedömning av ärenden där olika parametrar såsom våldskapital, tidigare brottslighet och magkänsla ligger till grund. Magkänsla som parameter problematiseras i rapporten då det är ett svårbedömt verktyg för urval men författarna menar att det är en undervärdering och att det snarare handlar om ”...*beprövad inomprofessionell erfarenhet som bygger på samlad erfarenhet som utvunnits av ett stort antal generationer och praktiker.*”¹⁵¹

I en fortsatt uppföljning och utvärdering av RRI ska det separat undersökas om RRI minskar återfallen, vilka ärenden som RRI bäst lämpar sig för och vidare om det går att bekräfta att RRI genomförs framgångsrikt.¹⁵²

¹⁵⁰ Svalin & Levander 2021. Uppföljning av polisens Riskreducerande insatser. Ej tryckt.

¹⁵¹ Svalin & Levander 2021. Uppföljning av polisens Riskreducerande insatser. Ej tryckt.

¹⁵² Pilotprojektet i Malmö ska utvärderas av Malmö Universitet och ska vara klar i september 2022. <https://mau.se/forskning/projekt/utvardering-av-polisens-riskreducerande-insatser/> (2022-03-07)

8.2 **Huskurage**

En våldpreventiv metod som på senare år kommit att bli en del i ett antal medborgarlöften är det som kallas för Huskurage. Metoden har utvecklats för att förebygga, förhindra och stoppa mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Grunden för metoden är att öka allmänhetens medvetenhet om våld i nära relation och förmåden att ingripa vid oro för att någon utsätts för våld. Genom ett tydligt budskap om hur det praktiskt går att hjälpa en person som blir utsatt, och att bli en aktiv åskådare istället för passiv, i situationer vid oro för att en granne utsätts för våld.

Bakom Huskurage finns en ideell organisation som inte tar ut några avgifter och metoden införs genom att bostadsbolag eller föreningar antar en så kallad policy som uppmantrar de boende att agera vid oro för våld i hemmet. Policyn är utformad som en checklista med en kortfattad och lättillgänglig skriftlig information om vad privatpersoner kan göra för att avbryta pågående våld, anmäla våld till berörda myndigheter, och se till att de utsatta får hjälp.¹⁵³ Genom exempelvis informationsbrev till boende och genom att sätta upp information i allmänna utrymmen såsom trapphus och tvättstugor sprids information om Huskurage. Huskurage har implementerats i flertalet bostadsområden runt om i landet. I dagsläget finns sex medborgarlöften om Huskurage men det finns även andra områden och kommuner som tagit initiativ till Huskurage.¹⁵⁴

Utvärdering av Huskurage¹⁵⁵ har genomförts två gånger. Huskurage handlar i grunden om att öka samhällets kapabla väktare avseende våld i nära relation genom att skapa civilkurage hos de boende som agerar vid oro om våld. Båda utvärderingarna uppvisar brister i implementeringen. En gemensam avsiktsförklaring om en implementering med ett gemensamt mål är lika väsentlig som att de organisatoriska delarna finns på plats. Vidare visar utvärderingarna samstämmigt att förståelsen och kunskapen för våld i nära relation och dess uttryck måste öka för att Huskurage ska få effekt. Den första utvärderingen visar att den kollektiva förmågan är beroende av den sociala kontrollen. Denna ter sig olika beroende på olika variabler såsom bland annat bostadsform, om det är hyreshus med lägre grad av kollektiv gemenskap och bostadsrätter med högre grad av kollektiv gemenskap. Kommunikation är en viktig beståndsdel i implementeringen. Båda utvärderingarna visar att det efter införandet inte finns en högre medvetenhet om specifikt metoden Huskurage vilket vittnar om att implementeringen måste förledas av tydlig och bred förankring hos såväl de boende som de som ska organisera arbetet.

¹⁵³ Se Policyn (pdf) på huskurage.se. (2022-02-20)

¹⁵⁴ Dessa områden har vi inom ramen för förstudien inte nått information om mer än kännedom om att det finns fler initiativ än de som omnämns i medborgarlöften.

¹⁵⁵ Johnsson, 2018. Huskurage: Ett förebyggande projekt mot våld i nära relationer i Nacka lokalpolisområde. FoU-Södertörns skriftserie nr 162/18. ISSN 1403-8358. https://bra.se/download/18.7c546b5f1628bc786c9f2f1524136559595/2018_0227_Huskurage%20Ett%20f%C3%B6rebyggande%20projekt%20mot%20v%C3%A5ld%20i%20n%C3%A4ra%20relationer%20i%20Nacka%20lokalpolisomr%C3%A5de.pdf. (2022-02-21)

8.3 **Uppsökande verksamhet i Västerbotten**

I Västerbotten arbetar man aktivt för att utveckla det brottsförebyggande arbetet inom SUB genom ett försök att tidigt identifiera kvinnor som bedöms vara i riskzon för att utsättas för brott i nära relation samt potentiella gärningsmän. Arbetet är under uppbyggnad där fokus ligger på att organisera arbetet avseende såväl den interna som den externa samverkan. Arbetet struktureras utifrån ett "viktningmöte" som utgår från operativa ärenden.

De arbetar med att aktivt uppsöka kvinnor som träffar/ är i relation med män som tidigare begått brott mot dem och/eller mot andra kvinnor. I enlighet med rutinaktivitetsteorin och brottstriangeln vill man förmå att påverka det potentiella brottsobjektet.

8.4 **Operativt samverkansforum**

Polisområde Gotland har ett operativt samverkansforum med alla förvaltningar och kommunpoliser på en strategisk nivå som innefattar tryggheten i stort. De har medborgarlöftet *Mäns våld mot kvinnor* som har bildat undergrupper tillsammans med kommunens socialtjänst och sjukvården. De har tagit fram en samtalsstödsgrupp som heter *Icke-våldsgrupp för män*, som enheten Familjefrid på socialtjänsten ansvarar för.

8.5 **Projekt Igor**

IGOR står för "*I Gemensam Organisation mot Relationsvåld*" (fokus på mäns dödliga våld och våld mot kvinnor) och är ett medarbetardrivet samt myndighetsöverskridande pilotprojekt i polisområde City, polisregion Stockholm. Projektansvaret ligger gemensamt hos både lokalpolisområde Södermalm och Södermalms stadsdelsförvaltning och är tillika projektets geografiska upptagningsområde. Gruppen består i dagsläget av fyra poliser (varav en gruppchef och projektledare) samt två socialsekreterare (från relationsvåldsteamet) som arbetar tillsammans varje dag.

Projektet utför en rad olika åtgärder mot våldsutövarna och erbjuder samtidigt ett utökat stöd till våldsutsatta. Mäns våld mot kvinnor sker ofta utan polisens eller socialtjänstens kännedom och därför försöker projektet få kännedom om relationer där partnervåld förekommer som myndigheterna saknar vetskap om. Projektet ämnar förebygga partnervåld samt få stopp på det upprepade partnervåldet. Genom flera samtida parallella åtgärder för våldsutsatta och mot våldsutövare samt genom tät kontakt och återkoppling/uppföljning med de olika parterna är ambitionen att stoppa eller i vart fall motverka/minska problemet. Projektet försöker också skapa förutsättning för fler och bättre utredningsåtgärder som skapar mer robusta förundersökningar som i sin tur leder till fler fällande domar.

Mål/syfte med IGOR:

- Förhindra fler fall av dödligt våld där våldsutsatt och våldsutövare har eller har haft en parrelation
- Robusta förundersökningar som leder till fällande domar
- Fler våldsutsatta erhåller utökat stöd och motiveras till annan hjälp
- Upptäcka och hantera mörkertal
- Förebygga upprepat partnervåld och minska återfallsförbrytare
- Fler våldsutövare motiveras till och genomgår behandling för att ändra sitt våldsamma beteende
- Ökad *fungerande* samverkan mellan polis & socialtjänst
- Kort sikt ökat ärendeflöde → lång sikt minskat ärendeflöde

Några exempel på arbetsuppgifter för IGOR:

- Hembesök och uppsökande besök (efter tips från både allmänhet och kollegor) hos både våldsutövare och våldsutsatt
- Riskreducerande och medvetandegörande samtal med våldsutövare. Helst RRI med förhandlare
- Motiverande och trygghetsskapande samtal med våldsutsatt samt erbjuda våldsutsatt utökat stöd
- Samtal med frihetsberövad i arrest samt släppsamtal med våldsutövare från gripande, anhållande, häkte eller anstalt
- Informations/underrättelseskapande och i vissa fall brottsförebyggande civil spaning mot våldsutövare
- I alla möten med våldsutövare motivera till behandling och beteendeförändring¹⁵⁶

IGOR-projektet utgår ifrån konceptet ”Verksamhetslogik”²² framtaget av Ekonomistyrningsverket för att förenkla uppföljning och utvärdering av projektet. I korthet har konceptet en resultatdel och en processdel som visar hur olika aktiviteter är kopplade till olika prestationer, vilket utfall de förväntas ge och vilka effekter som förväntas på kort och lång sikt.

Uppföljning och utvärdering av verksamhetsmodellen för projektet kommer att genomföras av Polismyndigheten och socialtjänsten i samverkan med Länsstyrelsen. Utvärderingen kommer att omfatta perioden 2021-05-01 till 2022-03-31 och resultatet kommer att redovisas i en projektrapport. Därutöver kommer projektet att utvärderas av forskare från Marie Cederschiölds högskola med både kvalitativ och kvantitativ metod.¹⁵⁷

¹⁵⁶ Underlag från Projekt Igor.

¹⁵⁷ Projektplan IGOR 2.0.

Diarienummer SÖD 2022/589 (socialtjänsten), A190.306/2022 (polisen)
2022-05-12

IGOR har följt upp arbetet under den period som det pågått. Utan att föregå utvärderingen bedöms arbetet visa lovande resultat där arbetet lett till att fler individer har identifierats, såväl kvinnliga brottsoffer som manliga gärningspersoner. IGOR har inte getts de organisatoriska förutsättningar som arbetet egentligen behöver då resursen inte är tillräcklig och arbetsgruppen får göra en del av Bops arbetsuppgifter. IGOR har fokuserat en del på *primärprevention* med lovande resultat. Deras informationskampanjer i Stockholmsområdet med ”Tipsa polisen” har föranlett att fler tar kontakt med polisen initialt vilket har underlättat sekretessen då det omvänt kan vara svårare att dela information om det är lägre riskgrad. Det är således inte optimalt i ett förebyggande arbete att sekretessen inte medger informationsdelning till polisen på tidiga tecken på våld avseende de sekretessbrytande bestämmelserna från socialtjänst till polisen. Att polisen är den som identifierar eller kommer i tidig kontakt med brottsoffer är således en viktig komponent i det brottsbekämpande arbetet.

8.6 **Svenskt brottsskadeindex**

Crime Harm Index, benämnt brottsskadeindex (BSI) på svenska, är en analysmetod som utvecklats vid Cambridge University i England och syftar till att ge ett mått på vilken ”skada” en viss typ av brottslighet orsakar. Det är ett effektivt hjälpmedel vid stora kvantiteter av brott samt vid stor variation avseende brottstyper. I vanlig antalsräkning av brott får en ringa stöld ett lika stort värde som ett mord. Genom att ge varje brott ett brottsskadevärde går det att urskilja allvarligare brott mot mindre allvarliga. Med ett brottsskadeindex som verktyg kan olika brottstypers påverkan i samhället avseende allvarlighetsgrad tydliggöras.

Värdet på brotten avspeglar den faktiska påföljden som brotten leder till omvandlat i fängelsedagar. BSI omhändertar fängelsepåföljder, dagsböter, skyddstillsyn samt villkorliga domar.

Ambitionen är att öka polisens förmåga att rikta sina ansträngningar och resurser mot de brott som orsakar högst brottsskada. BSI kan skapa en tydlighet till att effektivt hantera allvarliga brott, arbeta mer problemorienterat och på så vis minska brottsskadan i samhället.¹⁵⁸

Alla brott som sker inom brott i nära relation orsakar olika brottsskada och kan inte hanteras på samma vis. Med höga balanser, ständigt inkommande ärenden och utan tillräckliga prioriteringsmetoder präglas polisens arbete av dagliga prioriteringar och resursfördelningar. Om inte brottsligheten värderas blir brottslighet missbedömd vilket kan leda till en felaktig prioritering av användandet av den polisära resursen. Inom en högre volym av brott återfinns en mindre mängd brott av svårare och allvarligare karaktär.

¹⁵⁸ [Svenskt brottsskadeindex - Nationellt strategiskt utvecklingsprojekt \(polisen.se\)](#) (2022-05-26)

Värderingen av brotten handlar om att mäta brottsskadan. Brottsskadeindex som verktyg för att belysa analysen av data ger möjlighet att filtrera de mest skadliga fallen och vidare nå en ökad förståelse, adressera åtgärder och möjligen en chans att prediktera dödligt utfall. Urskiljandet av ”power few” i en kontext av brott i nära relation gör det möjligt att arbeta proaktivt mot den handfull individer som orsakar högre brottsskada. Studier visar att det är en handfull individer, ”power few”, som är repetitivt våldsamma men att dessa personer orsakar hög brottsskada. Genom att identifiera den mindre grupp som är återkommande våldsamma kan vi skapa förståelse för egenskaperna hos gruppen och adressera åtgärder. BSI kan även användas för att urskilja de brottsoffer som upprepats utsatts för hög brottsskada inom brott i nära relation så att stödjande insatser kan inriktas. Genom att använda BSI för att prediktera och bedöma faktisk brottsskada avseende brott i nära relation, kan incitamenten ändras, från att istället räkna brottsutsatta till att fokusera på att reducera brottsskada.

Polismyndighetens BSI ingår i ett nationellt utvecklingsprojekt som leds av Utvecklingscentrum Syd, Nationella operativa avdelningen. En förstudie¹⁵⁹ har redogjort för verksamhetsnyttan av ett BSI och på vilket vis ett index kan tas fram i en svensk kontext. Utvecklingsarbetet har lett till färdigställande av ett index som nu implementeras i Polismyndighetens IT-system.¹⁶⁰

8.7 **IPVI - Malmö**

I Malmö pågår sedan våren 2021 ett utvecklingsarbete om att införa IPVI, *Intimate partner violence*¹⁶¹, i Malmö. Staden har tillsammans med Kriminalvården och Polismyndigheten gjort en förstudierapport om metoden och dess förutsättningar i en svensk kontext och för Malmös förutsättningar. I Malmö finns sedan tidigare god erfarenhet att samverka kring ett gemensamt mål genom arbetet med GVI-strategin (GVI är en förkortning av Group Violence Intervention) under namnet ”Sluta skjut”, ett arbete som pågått operativt sedan 2018 med syftet att reducera det dödliga våldet utfört av kriminella grupper. Givet de goda samverkansformerna som i processutvärderingen visat sig vara en framgångsfaktor¹⁶² beslutade man att även fokusera på våld i nära relation.

I det förberedande arbetet har stor tonvikt lagts vid att utreda sekretesshinder mellan myndigheter. Som tidigare nämnts finns en generell beskrivning av A-D aktörer och det har visat sig att Polismyndighetens system och brottskodningssystemet inte är helt

¹⁵⁹ Förstudie Crime Harm Index. [Slutrapport \(polisen.se\)](#) (2022-05-26)

¹⁶⁰ It-utvecklingen påbörjades under 2022 och förväntas vara klar senast vid utgången av 2022. En handbok som beskriver hur indexet är beräknat samt hur det kan användas ska tas fram inom ramen för utvecklingsarbetet därefter kommer kunskapshöjande insatser att ske. För mer information kontakta Linda Nilsson, projektledare för Svenskt brottsskadeindex, Utvecklingscentrum Syd, Nationella operativa avdelningen.

¹⁶¹ Se tidigare avsnitt för beskrivning av metoden.

¹⁶² Ivert (2020) Processutvärdering av Sluta skjut. <http://mau.diva-portal.org/smash/reCORD.jsf?pid=diva2%3A1502155&dswid=3523> (2022-05-26)

förenligt med en enkel data-driven selektion av individerna utifrån dessa kriterier då det kräver ”handpåläggning” i form av genomgång av ärendena då en brottskod kan vara för generell för att utläsa allvarligheten i brottet. Det finns ej heller någon direkt mottagare för information från andra samverkande parter hos Polismyndigheten då underrättelsetjänsten är den del av verksamheten som har till uppgift att registrera information, samlar och göra bedömningar som leder till underrättelser.

8.8 **Arbete med våldsutövare och våld i nära relation**

2017 inleddes samarbetet mellan Göteborgs stad och BINR-sektionen i Storgöteborg. Syftet var dels att effektivisera handläggning av ärenden men även att skapa en större förståelse mellan polis och socialtjänst. En resurs från socialtjänsten kontaktar de frihetsberövade efter beslut av åklagare i syfte att få våldsutövaren att söka hjälp för sitt beteende. Arbetet har initialt inriktats mot förbudspersoner som har kontaktförbud.

Resursen kontaktar även målsägande efter lämnat samtycke. Syftet med kontakten är att dels utvärdera vilken form av stöd som behöver initieras samt att ge motivation att ta emot hjälp. Resursen är en brygga mellan Polismyndigheten och socialtjänstens olika uppdrag.

8.9 **Fokuspersioner/BIN – Stockholm**

I Stockholm har ett brottsförebyggande arbete initierats för att utveckla Polisens förmåga att förebygga mäns dödliga partnervåld mot kvinnor.

Utgångspunkterna för arbetet är

- fokusskifte från målsägande till gärningsmannen
- att skapa ett likriktat arbetssätt i regionen
- att bygga upp en tydligare struktur för samverkan internt inom polisområdena och mellan polisområden och andra regionala enheter
- att lägga ett ägarskap på våra lokalpolisområden så att brott i nära relation blir en naturlig del av den lokala problembilden.

Målsättningen är

- ökad polisiär kunskap i att identifiera ”högriskpersoner”
- utveckla vårt brottsförebyggande arbete kopplat till mäns partnervåld mot kvinnor
- förhindra dödligt partnervåld mot kvinnor.

Kriterier för uttag av fokuspersioner är framtagna utifrån forskning gällande dödligt partnervåld. Minst 4 av 5 följande kriterier/punkter ska vara uppfyllda för uttag av fokuspersion. Observera att punkt 5 lämnar utrymme för ytterligare faktorer eller omständigheter som bedöms indikera förhöjd risk för allvarligt partnervåld.

1. Det finns uppgifter i polisiära register och/eller i underrättelsesammanhang om att individen utsätter nuvarande eller tidigare partner för våld. Förekomst av strypvåld och/eller sexuellt våld bör särskilt uppmärksammas.
2. En hög risk för allvarligt våld är påvisat genom a) en genomförd strukturerad hot- och riskbedömning som indikerar hög risk för allvarligt våld, eller b) att följande omständigheter är aktuella: rädsla hos offret/målsägande, kontrollerande våld/svartsjuka och pågående separation.
3. Det finns tidigare dokumentation eller inkomna uppgifter om att individen utsatt målsäganden eller tidigare partners för stalkning/olaga förföljelse eller varit involverad i utredningar om kontaktförbud.
4. Individen avtjänar för närvarande inte ett fängelsestraff, eller beräknas bli villkorligt frigiven inom tre månader.
5. Övrigt: det föreligger andra parametrar som bedöms indikera förhöjd risk för allvarligt våld.¹⁶³

Initiativet har även tagit fram aktiviteter och åtgärdskomponenter som är lämpliga i arbetet. Vilka av dessa som är lämpliga ska bedömas på lokalpolisområdesnivå utifrån de omständigheter som råder i det specifika fallet.

¹⁶³ Fokuspersoner/BIN. Diarienummer A668.151/2021. Polismyndigheten. Region Stockholm.

9 Förslag och rekommendationer

Polisens arbete har främst fokuserat på att öka förmågan avseende ingripanden och brottsutredningar samt på att förebygga upprepad utsatthet genom skyddande och stödjande åtgärder till utsatta. Beslutade arbets sätt för hur Polismyndigheten ska agera mot våldsutövare för att förebygga mäns våld mot kvinnor saknas.

Förstudien har redogjort för problemet Mäns våld mot kvinnor genom att belysa dess karaktär och komponenter. Vidare har orsakerna till problemet visualiserats med olika förklaringsmodeller. Våld i nära relation och mäns våld mot kvinnor är ett komplext och strukturellt samhällsproblem som kräver komplexa lösningar.

Liksom det inte finns en metod för alla avseende vilken typ av behandlingsprogram som fungerar för våldsverkarna går det ej heller att hävda att en av de redovisade metoderna/modellerna löser Polismyndighetens del i arbetet. De olika metoderna innehåller flera viktiga komponenter vilka behöver sammanfogas för att bli ett robust och konkret verktyg i Polismyndighetens brottsbekämpande arbete. Polismyndighetens förmåga behöver utvecklas och förstärkas där det problembaserade arbetet utgör grunden för att möjliggöra denna utveckling.

9.1 *En mångfacetterad metod*

Förstudien föreslår en mångfacetterad metod för ett komplext problem vilket mäns våld mot kvinnor utgör. Olika komponenter måste beaktas för att Polismyndigheten ska bli en medspelare innan brott sker och för att brott inte ska återupprepas. Metoden som föreslås av förstudien avser reducera mäns våld mot kvinnor. Mäns dödliga våld mot kvinnor är svårt att prediktera varför en särskild metod för detta krävs.¹⁶⁴

9.1.1 Kartläggning av våldsutövare

Förstudien rekommenderar att en datadriven analysmetod införs i Polismyndigheten utifrån forskningsbaserade riskparametrar för såväl upprepat som dödligt våld. Kartläggning av våldaktörer i våld i nära relation ska göras på samma vis som våldaktörer i kriminella grupperingar/gäng.

Ett värde likt det som används inom MATAC (RGF-värdet) bör tas fram och som därmed möjliggör såväl kategorisering som prioritering av aktörer. Följande bör inkluderas i kartläggning av våldsutövare:

- Tidsperspektivet bör vara en komponent där analysen måste innefatta minst två år och där värdet blir högre ju närmre i tid våldet skett.
- Analysen bör innefatta pågående och tidigare kontaktförbud.

¹⁶⁴ Fokuspersoner BINR som är framtagen av initiativ Gryning har särskilt fokus på utövare av det grova våldet. Indikatorer är framtagna för att identifiera våldsutövare som kan komma att utöva dödligt våld.

- Frekvensen av våldet bör vara en komponent.
- Antal offer som gärningsmannen utsatt för våld är ytterligare en parameter.
- Allvarligheten i brotten utgör ytterligare en komponent i bedömningen och där kan brottsskadeindex utgöra en variabel.

Ett högsta värde tas fram vilket gärningspersonernas enskilda värde jämförs mot. Värderingen ligger till grund för huruvida en individ är en A-C-aktör medan D-aktörerna är de som ännu inte fått någon misstanke om brott men som återfinns i händelserapporter om bråk, stök eller annan oro i hemmen.

9.1.2 Strukturerad samverkan och gemensamt språk för riskbedömningar
Som förstudien redovisat är Polismyndighetens förmåga att bedöma risk för våld och dödligt våld begränsad utan andra samverkande parter information. Att strukturera och kategorisera befintlig information är en början men denna måste sedermera kompletteras med annan väsentlig data. I samverkan är ett gemensamt språk viktigt. Förstudien välkomnar utvecklingsarbetet med en svensk riskhanteringsmodell, RISKSAM, som ett verktyg för strukturerad samverkan mellan Polismyndigheten, Socialtjänsten, Kriminalvården samt sjukvården. En gemensam riskbedömningsmodell kommer att berika Polismyndighetens arbete med andra indikatorer för bedömning. Med vetenskapligt framtagna riskparametrar riskerar inte subjektiva bedömningar föreligga för att bedöma risken för fortsatt våld.

Syftet med en gemensam bedömningsmodell är att bedöma risk för fortsatt våld, upptäcka gärningspersoner samt underlätta samverkan kring gemensamma handlingsplaner där varje samverkansparts åtgärd tydligt framgår. Med en gemensam riskmatris som ser likadan ut för samtliga samverkansparter (socialtjänst, sjukvård m.fl.) skapas ett gemensamt syn- och arbetssätt.

9.1.3 Brottsförebyggande insatser enligt DVI/IPVI
Genom att kategorisera våldsaktörerna kan mer precisa åtgärder adresseras. DVI/IPVI är en metod som tar ett helhetsgrepp om våld i nära relation. Metoden är inte begränsad till att arbeta explicit mot mäns våld mot kvinnor utan kan användas i arbetet mot särskilt utsatta brottsoffer i dess breda kontext. Metoden är konkret i de brottsförebyggande aktiviteterna och intar ett samhällsperspektiv där samverkan är en viktig komponent i att förhindra våld i nära relation. Grundprincipen i arbetssättet är att en anmälan om brott i nära relationer *alltid* ska följas av en reaktion från polis och det omgivande samhället. Arbetet bidrar till att tidigt ingripa och förflytta ansvaret att uppmärksamma, förebygga och stoppa våldet från den våldsutsatta till samverkande myndigheter och civilsamhälle.

Våld i nära relation är ofta förenat med en viss form av tystnadskultur och det finns troligen ett stort mörkertal. Genom att även uppmärksamma de ärenden där det inte går att bevisa brott, genom att samhället ger en respons och förmedlar sin oro för såväl den

brottsutsatta som våldsutövaren, kan våld förebyggas och få fler utsatta att berätta om våldet samt göra polisanmälan.

DVI/IPVI bedöms som mest lovande utifrån den orsaksanalys som redovisats av våldsproblematiken och som visar att det krävs olika skräddarsydda åtgärder beroende på våldets karaktär och gärningsmannens mottaglighet. Som forskningen visar finns individer som är mottagliga för hjälp medan andra motsätter sig hjälp för sitt våldsamma beteende. För de senare är det viktigt att förhindra våldets eskalering med reaktiva åtgärder från rättsväsendet. För att bedöma vilken åtgärd som är mest lämplig behövs strukturerad samverkan på återkommande basis med tydliga roller och ansvar och där uppföljning sker kontinuerligt.

DVI/IPVI är kommunikativ och interventioner görs med såväl våldsutövaren som med den brottsutsatta. Polismyndigheten har erfarenhet av att arbeta med interventioner genom arbetet med Riskreducerande insatser (RRI). Erfarenheterna från RRI bör omhändertas i framtagandet av metoden och utgöra ett verktyg i arbetet med interventioner med gärningspersoner.

9.2 **Utvecklingsområden**

I detta avsnitt behandlas de utvecklingsområden som Polismyndigheten ska fokusera på för att stödja denna förändring. Avsnittet utgår från förmågemodellen.¹⁶⁵ Sett till den rekommenderade metoden samt vad som framkommer i bland annat nulägesbeskrivningen lämnas ett antal rekommendationer och förslag som avser det ”nyläge” som är nödvändigt för att arbeta med den rekommenderade metoden inom Polismyndigheten.

9.3 **Styrning**

Styrning innebär de lagar och förordningar samt interna styrdokument som identifierats som relevanta för Polismyndighetens förutsättningar att arbeta förebyggande mot mäns våld mot kvinnor.

- Grunden för arbetet är det problemorienterade arbetssättet.
- Det brottsförebyggande arbetet måste ske samordnat med utredning och lagföring.
- Det behövs en gemensam syn mellan myndigheter på hur sekretesslagstiftningen ska tolkas vilket är en grundförutsättning för samverkan.

¹⁶⁵ A626.692/2021 Förmågemodell under beredning.

9.4 **Struktur**

Struktur innefattar beståndsdelarna ansvar, resurser, organisation, ledning och extern samverkan, för att kunna förebygga mot mäns våld mot kvinnor.

- Ledningen på alla nivåer behöver verka för att fler aktörer vidtar effektiva åtgärder i det brottsförebyggande arbetet, särskilt avseende social brottsprevention.
- Ledningen på alla nivåer behöver verka för en god samverkan med andra samhällsaktörer.
- Samverkan måste förstärkas där roller och ansvar tydliggörs utifrån ett gemensamt samhällsansvar att förebygga mäns våld mot kvinnor.
- Ansvar för det brottsförebyggande arbetet mot våld i nära relation och därmed mäns våld mot kvinnor behöver tydliggöras genom en samordnande roll på minst polisområdesnivå. Detta för att underlätta samverkan.
- Polisen ska arbeta problemorienterat och utifrån orsaksanalyser vidta åtgärder. Med ett ökat fokus på gärningspersonerna kan polisen arbeta proaktivt i alla led.
- Polisen behöver ha ett tydligt brottsförebyggande perspektiv för när det föreligger risk för våld genom att ha ett proaktivt förhållningssätt även i utredningar.
- Det förebyggande arbetet mot mäns våld mot kvinnor måste följas upp.
- En myndighetsgemensam riskbedömningsmatris bör införas där vetenskapligt framtagna riskparametrar avseende risk för våld finns med för att upptäcka och förhindra mäns våld mot kvinnor. Matrisen ska användas av alla vid första kontakt med ett brottsoffer.
- Lokala lägesbilder som problematiserar våld i nära relation där mäns våld mot kvinnor ingår, behöver efterfrågas och följas upp.
- Kartläggning av män som är våldsamma mot kvinnor ökar vår förmåga att arbeta proaktivt på samma vis som kartläggning av kriminella nätverk.
- Medborgarlöftena behöver förtydliga de brottsförebyggande åtgärderna som ska vidtas så att det inte blir generellt hållna löften som inte kan följas upp. Ansvar och roller i förhållande till detta måste förtydligas.
- För att synliggöra och konkretisera det brottsförebyggande arbetet behöver det finnas mål som ange en tydlig inriktning för det. Vid uppföljning är det viktigt att titta på såväl effekterna av de olika åtgärderna som att bedöma helheten av arbetet. En sammantagen uppföljning av de aktiviteter som genomförs ska ligga till grund för det fortsatta arbetet och göra det möjligt för ledningen på olika nivåer att fatta aktiva beslut om inriktningen av det fortsatta arbetet.
- Analysförmåga bör förstärkas avseende problemorienterat arbete samt kunskap om mäns våld mot kvinnor inom underrättelseverksamheten.

9.5 **Kompetens**

Kompetens innefattar här beståndsdelarna kunskap, erfarenhet, attityd och kultur.

- Arbete med våld i nära relation och mäns våld mot kvinnor måste generellt få en ökad status inom Polismyndigheten för inte bidra till att den strukturella problematiken befästs.
- En kompetensprofil behöver tas fram för de som arbetar med våld i nära relation.
- Den generella nivån av kunskap om våld i nära relationer och mäns våld mot kvinnor behöver öka.
- Kunskap om riskfaktorer för upprepat och dödligt våld behöver breddas till flera funktioner inom Polismyndigheten. Detta för att fler ska kunna screena våld i andra ärenden och för att förebygga mäns våld mot kvinnor.
- Riktlinjer till stöd för förhör med påverkade och psykiskt sjuka personer bör inkorporeras i förhörsmetodiken så att polisanmälan tas upp och att en riskbedömning görs.
- Hinder för beslut om kontaktförbud behöver ses över. Likaså behöver villkor om elektronisk övervakning utformas.
- Kvaliteten på ansökan om kontaktförbud behöver förbättras.
- Kunskapen om strukturerade riskanalyser behöver förbättras för att åtgärder ska kunna vidtas.
- Kunskap om andra aktörers möjligheter att ge stöd till våldsutövare samt våldsutsatta behöver öka för att personalen ska kunna informera om detta.
- Kunskap om sekretessbrytande bestämmelser behöver öka. Detta för att tryggheten hos personalen ska finnas om vilken information som kan delas med samverkande myndigheter och för att effektivisera det brottsförebyggande arbetet.
- För att det brottsförebyggande arbetet mot mäns våld mot kvinnor ska bli framgångsrikt behöver en kulturförändring göras genom att beteenden och arbetssätt förändras mot ett proaktivt förhållningssätt.

9.6 **System**

System innebär på en övergripande nivå IT-system, metoder samt data/information.

- IT-system bör utvecklas för att omhänderta information. Exempelvis bör *våld i nära relation* få en egen brottskategori när underrättelseuppslag ska skrivas.
- Ett metodstöd för en brottsförebyggande metod avseende mäns våld mot kvinnor bör tas fram.
- En implementeringsplan för införande av en brottsförebyggande metod bör tas fram.
- Ett IT-system som stödjer brottsförebyggande analys där kartläggning av gärningspersoner utifrån olika parametrar möjliggörs.

- En myndighetsgemensam bedömningsmatris för att bedöma och förhindra framtida våld tas fram som bygger på vetenskapliga kriterier och skapar bättre förutsättningar för ett samspråk mellan myndigheter.
- Ett användande av EUBA ger förbättrade utredningar vilket kan bidra som stöd för minskad upprepad brottslighet. Detta eftersom lagföring i vissa ärenden är den enda möjliga åtgärden för att förhindra upprepad våldsamhet.
- Riskreducerande insatser (RRI) är en nationellt beslutad metod och bör implementeras i samtliga regioner.
- EUBA bör kompletteras med en checklista med frågor som rör psykiskt, ekonomiskt våld, kontrollerande beteende hos våldsutövaren eller suicida uttalanden eller försök.
- En uppgiftssamling på underrättelsetjänsten för brott i nära relation bör upprättas för kartläggning av våldsaktörer.

10 Referenser

- Aldridge & Browne (2003) Perpetrators of spousal homicide. *Rev Trauma Violence Abuse*. 2003;4(3):265–76
- Almqvist & Broberg (2004) *Barn som bevittnat våld mot mamma – en studie om kvinnor & barn som vistas på kvinnojourer i Göteborg*. Göteborg: Göteborg stad
- Belknap et al. (2012) Types of intimate partner homicides committed by women self-defense, proxy/retaliation, and sexual proprietariness. *Homicide*. 2012;Studies,16(4):359–79
- Bell & Naugle (2008) Intimate partner violence theoretical considerations: Moving towards a contextual framework. *Clin Psychol Rev*. 28: 1096-1107
- Caman, S., & Dufört, M. (2022). Dödligt partnervåld. I Rostami, A., & Sarnecki, J (Red.), *Det svenska tillståndet: En antologi om brottsutvecklingen i Sverige* (s. 167-205). Studentlitteratur AB. ISBN: 9789144153131
- Campbell et al. (2003) Risk Factors for Femicide in Abusive Relationships: Results From a Multisite Case Control Study. *Am J Public Health*. Juli 2003;93(7):1089–97
- Enander et al (2020) Before the killing: intimate partner homicides in a process perspective, Part I. *J Gend-Based Violence*. <https://www.ingentaconnect.com/content/10.1332/239868020X15922355479497>. (2022-05-02)
- Enander et al. (2021) The killing and thereafter: intimate partner homicides in a process perspective, part II. *J Gend-Based Violence* . <https://www.ingentaconnect.com/content/10.1332/239868021X16317122802413>. (2022-05-02)
- Eriksson et al. (2013) *Domestic Violence, Family Law and School. Children's Rights to Participation, Protection and Provision*. London: Palgrave Macmillan
- EUCPN (2021). Domestic violence & intimate partner homicide –targeted and holistic approaches. Brussels: EUCPN. (<https://eucpn.org/toolbox-domesticviolence>) 2022-05-22
- European Institute for Gender Equality (EIGE) (2021). The costs of gender-based violence in the European Union. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Luxembourg.
- Cordner, G. och Biebel, E.P. (2005). "Problem-Oriented Policing in Practice", *Criminology & Public Policy*, vol. 4, nr. 2
- Dahlberg & Krug (2002) Violence - a global public health problem. In: Krug et al (Eds). *World Report on Violence and Health*. Geneva, Switzerland: World Health Organization; 2002: 1-56
- Dawson & Piscitelli (2021) Risk Factors in Domestic Homicides: Identifying Common Clusters in the Canadian Context. *J Interpers Violence*. Januari 2021;36(1–2):781–92
- Deuchar (2013) Policing Youth Violence: Transatlantic Connections. Scottish Institute for Policing Research. Annual report 2013. http://www.sipr.ac.uk/Plugin/Publications/assets/files/SIPR_Annual_Report_13.pdf#page=12 (2022-01-04)
- Derzon (2010) The correspondence of family features with problem, aggressive, criminal, and violent behavior: a meta-analysis. *Journal of experimental criminology*, 6(3), 263-292. doi: 10.1007/s11292-010-9098-0

Upprättad av
Kristina Meijer, Erika Gyllenswärd, Linda Nilsson och
Hanna AnderssonDatum
2022-08-22Diariennr
A603.597/2021Saknr
480Version
01.00

- Dobash & Dobash (2015) *When Men Murder Women*. Oxford University Press; 2015
- Dutton (1997) *The Batterer: A Psychological Profile*. New York, NY: Perseus Book Group
- Eriksson et al. (2013) *Domestic Violence, Family Law and School. Children's Rights to Participation, Protection and Provision*. London: Palgrave Macmillan
- Gelles & Straus (1988) *Intimate Violence*. New York, NY: Simon & Schuster
- Goldstein (1979). "Improving Policing: A Problem-Oriented Approach", *Crime & Delinquency*
- Goldstein (1990) *Problem-Oriented Policing*, McGraw-Hill Publishing Company
- Goldstein (2015). *Problem-Oriented Policing*. New York: McGraw-Hill
- Havnesköld & Risholm-Mothander (2009) *Utvecklingspsykologi*. (3., [helt omarb., och uppdaterade] uppl.) Stockholm: Liber
- Heimer et al. (2019) *Våldsutsatta kvinnor – samhällets ansvar*. Studentlitteratur
- Heise (1998) *Violence Against Women: An Integrated, Ecological Framework*. *Violence Against Women* 4:2 62-90
- Hydén et al (2016) *Mäns våld mot kvinnor i nära relationer*. Forskning i korthet. Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd. Forte 2016:7. (<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1056817/FULLTEXT05.pdf>) 2022-05-22
- Jewkes (2002) *Intimate partner violence: Causes and prevention*. *The Lancet*, 359: 1423-1429
- Johnsson (2018) *Huskurage: Ett förebyggande projekt mot våld i nära relationer i Nacka lokalpolisområde*. FoU-Södertörns skriftserie nr 162/18. ISSN 1403-8358. https://bra.se/download/18.7c546b5f1628bc786c9f2f1524136559595/2018_0227_Huskurage%20Ett%20f%C3%B6rebyggande%20projekt%20mot%20v%C3%A5ld%20i%20n%C3%A4ra%20relationer%20i%20Nacka%20lokalpolisomr%C3%A5de.pdf. (2022-02-21)
- Jørgensen et al. (2017) *Alcohol consumption and risk of unemployment, sickness absence and disability pension in Denmark: a prospective cohort study*. *Addiction*. 2017;112(10)
- Kalmuss (1984) *The intergenerational transmission of marital aggression*. *Journal of Marriage and the Family*; 46:11 19
- Kaufman et al. (1987) *The "Drunken Bum" Theory of Wife Beating*. *Social Problems*, 34: 213-230
- Kennedy (1997) *Pulling Levers: Chronic Offenders, High-Crime Settings, and a Theory of Prevention*, 31 *Valparaiso University Law Review*. 449
- Kivisto (2015) *Male Perpetrators of Intimate Partner Homicide: A Review and Proposed Typology*. *J Am Acad Psychiatry Law Online*. 01 september 2015;43(3):300–12
- O'Leary et al. (2007) *Multivariate models of men's and women's partner aggression*. *J Consult Clin Psychol*. 75:752-64
- Ornstein (2017) *The price of violence. Consequences of violent crime in Sweden*. Institute for Evaluation of Labour. Market and Education Policy. Working paper 2017:22. <https://www.ifau.se/globalassets/pdfs/se/2017/wp2017-22-the-price-of-violence-consequences-of-violent-crime-in->

Upprättad av
Kristina Meijer, Erika Gyllenswärd, Linda Nilsson och
Hanna AnderssonDatum
2022-08-22Diariernr
A603.597/2021Saknr
480Version
01.00

[swe-](#)

[den.pdf#_utma=1.1574839329.1618560908.1652717146.1652717659.4&_utmb=1.1.10.1652717659&_utmc=1&_utmz=1.1652717146.3.1.utmcsr=google|utmccn=\(organic\)|utmcmd=organic|utmctr=\(not%20provided\)&_utmv=-&_utmh=216612118">den.pdf#_utma=1.1574839329.1618560908.1652717146.1652717659.4&_utmb=1.1.10.1652717659&_utmc=1&_utmz=1.1652717146.3.1.utmcsr=google|utmccn=\(organic\)|utmcmd=organic|utmctr=\(not%20provided\)&_utmv=-&_utmh=216612118](#) (2022-05-16)

Piispa & Lappinen (2014) Evaluation report. National Institute for Health and Welfare (THL), Discussion Paper 21. Aldridge & Browne (2003) Perpetrators of spousal homicide. *Rev Trauma Violence Abuse*. 2003;4(3):265–76

Robinson (2004) Domestic Violence MARACs (Multi-Agency Risk Assessment Conferences) for Very High-Risk Victims in Cardiff, Wales: A Process and Outcome Evaluation. School of Social Sciences, Cardiff University

Robinson (2006) Reducing Repeat Victimization Among High-Risk Victims of Domestic Violence. The Benefits of a Coordinated Community Response in Cardiff, Wales. *Violence Against Women* 12:8, 761–788

Rogers (2009). “Problem-Oriented Policing and Promoting Public Confidence”, *The Police Journal*, vol. 82

Sandén (2020) *Brottsförebyggande arbete. Att använda Crime Harm Index i det polisiära brottsförebyggande arbetet i brottskategorin ”Brott i nära relation”*. Linné Universitet. Uppsats Brottsförebyggande arbete och samverkan 7 hp

Sechrist et al. (2016). *Evaluation of the Offender Focused Domestic Violence Initiative (OFDVI) in High Point, NC and Replication in Lexington, NC*. Final report for Community Oriented Policing Services, cooperative agreement number 2013-CK-WX-K028. Washington, DC: U.S. Department of Justice

Sherman et al. (2017) *Camb J Evid Based Police* 1:59–63 DOI 10.1007/s41887-017-0014-y Introduction—Key Facts About Domestic Abuse: Lessons from Eight Studies

Shorey, R. C., Tirone, V., & Stuart, G. L. (2014). Coordinated community responses components for victims of intimate partner violence: A review of the literature. *Aggression and Violent Behavior*, 19(4), 363-371. doi: 10.1177/1524838020957984
Skinnari et al. (2019) Brottsförebyggande rådet. Tystnadskultur. En studie om tystnad mot rättsväsendet. Rapport 2019:10

Spencer & Stith (2020) Risk Factors for Male Perpetration and Female Victimization of Intimate Partner Homicide: A Meta-Analysis. *Trauma Violence Abuse*. Juli 2020;21(3):527–40

Stith et al (2000) The Intergenerational transmission of spouse abuse: A Meta-analysis. *Journal of Marriage and the Family* 62: 640–654

Strand (2022) Förebyggande arbete och riskhantering av våld i nära relation och förtryck. En systematisk kartläggning. Forte. Regeringsuppdrag S2021/05814. <https://forte.se/app/uploads/2022/02/fort-0071-rapport-va-ld-i-na-ra-relationer.pdf>. (2022-05-25)

Svalin & Levander (2021) Uppföljning av polisens Riskreducerande insatser. Ej tryckt.

Van der Meiden et al. (2017) Polisiära arbetssätt för att förebygga upprepat partnervåld – med fokus på våldsutövare. Brottsförebyggande rådet. Rapport 2017:13. https://bra.se/download/18.4c494ddd15e9438f8ad861e6/1512032417964/2017_13_Polisiara%20arbetssatt_for_att_forebygga_upprepat_partnervald.pdf. (2022-05-25)

Upprättad av
Kristina Meijer, Erika Gyllenswärd, Linda Nilsson och
Hanna AnderssonDatum
2022-08-22Diariernr
A603.597/2021Saknr
480Version
01.00

Vatnar et al. (2018) Differences in intimate partner homicides perpetrated by men and women: evidence from a Norwegian National 22-year cohort. *Psychol Crime Law*. 14 september 2018;24 (8):790–805.

van Zon et al. (2019) Correction to: The impact of low education and poor health on unemployment varies by work life stage. *Int J Public Health*. 01 Juni 2019;64(5)

Weisburd et al. (2015). "Is problem-oriented policing effective in reducing crime and disorder? Findings from a Campbell systematic review", *Criminology & Public Policy*, vol. 9, nr. 1.

Waller et al. (2020) Våldsprevention genom Huskourage Utvärdering och följeforskning av en förebyggande insats i Gävle kommun 2020. FoU-rapport Nr. 54 urn:nbn:se:hig:diva-37418. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1613753/FULLTEXT01.pdf>. (2022-02-20)

Weizmann-Henelius et al. (2012) Gender-Specific Risk Factors for Intimate Partner Homicide: A Nationwide Register-Based Study. *J Interpers Violence*. Maj 2012;27(8)

Övrigt

Barnfridsbrott 5 kap. 3§ brottsbalken (BrB)

[Barnfridsbrott \(polisen.se\)](https://www.polisen.se) (2022-05-22)

Brottsförebyggande rådet. 2021. Informationsdelning mellan socialtjänst och polis, i brottsförebyggande arbete med barn och unga. Brå rapport 2021:2

Brottsförebyggande rådet. 2022. Konstaterade fall av dödligt våld: En granskning av anmält dödligt våld 2021. https://bra.se/download/18.146acb6517fd5578401854/1653313576727/Statistikrapport_D%C3%B6dligtv%C3%A5ld_2021.pdf (2022-05-25)

Brottsförebyggande rådet, 2022 mars. Våld mot kvinnor i fokus. <https://bra.se/om-bra/nytt-fran-bra/arkiv/nyheter/2022-03-08-vald-mot-kvinnor-i-fokus.html>. (2022-05-11)

Brottsförebyggande rådet, 2022 maj. Välj åtgärder som påverkar orsakerna, <https://bra.se/forebyggabrott/samverkan/genomforande/valj-atgarder-som-paverkar-orsakerna.html> (2022-05-28)

Brottsoffermyndigheten. Strand, S., Petersson, J., Fröberg, S. & Storey, J. E. (2016). Polisens arbete med riskbedömning och riskhantering för partnervåldsrelaterad brottslighet: Implementering och utvärdering av införandet av strukturerade riskbedömningar för partnervåldsrelaterad brottslighet som en arbetsmetod vid polismyndigheterna i Västernorrland och Jämtland under perioden 2011–2014. Umeå: Brottsoffermyndigheten.

Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet. Istanbul den 11 maj 2011. Europarådets fördragsserie – nr 210. Council of Europe. <https://rm.coe.int/1680462544> (2022-05-22)

Justitiedepartementet. PM 2021-10-29, Straffansvar för psykiskt våld, Ju2021, Justitiedepartementet, Straffrättsenheten

Jämställdhetsmyndigheten. (2020, juni). Våldsförebyggande arbete. <https://jamstalldhetsmyndigheten.se/mans-vald-mot-kvinnor/valdsforebyggande-arbete/>. (2022-05-11)

Jämställdhetsmyndigheten. Paradigmskifte- från reaktivt till proaktivt. <https://jamstalldhetsmyndigheten.se/mans-vald-mot-kvinnor/valdsforebyggande-arbete/>. (2022-05-11)

Upprättad av
Kristina Meijer, Erika Gyllenswärd, Linda Nilsson och
Hanna AnderssonDatum
2022-08-22Diariennr
A603.597/2021Saknr
480Version
01.00

Avgörande från Europadomstolen. *Kurt mot Österrike* (62903/15) [GC] dom meddelad den 15 juni 2021

Kommunernas ansvar för brottsförebyggande arbete. (2019) Dir. 2019:94. <https://www.regeringen.se/4ad703/contentassets/e3f333d8f7e416fae6ac75457ba57d4/kommunernas-ansvar-for-brottsforebyggande-arbete-dir.-201994> (2022-05-29)

Kvinnofridslinjen. Redovisning av uppdrag att stärka och utveckla den nationella stödtelefonen för våldutsatta m.m (A2019/01272/JÄM) Dnr NCK 2019/28 <https://kvinnofridslinjen.se/wp-content/uploads/2020/06/Rapport-om-redovisning-av-uppdraget-att-st%C3%A4rka-och-utveckla-den-nationella-st%C3%B6dtelefonen-Pdf.pdf> (2022-05-26)

Makt, mål och myndighet - feministisk politik för en jämställd framtid. Skr.2016/17:10. https://www.regeringen.se/4ace09/globalassets/regeringen/dokument/socialdepartementet/jamstalldhet/makt-mal-och-myndighet--feministisk-politik-for-ett-jamstallt-samhalle-skr.-2016_17-10.pdf (2022-05-22)

MARAC. <https://rikoksantorjunta.fi/en/marac> (2022-05-25)

Polismyndighetens strategi för det brottsförebyggande arbetet. PM 2022:12. Saknr 480. A153.079/2021

Polismyndigheten. Beslut om definition av det brottsförebyggande arbetet, RPC 208/17

Polismyndigheten. Beslutsprotokoll, RPC 112/2019. A299.222/2019

Polismyndigheten. Förmågemodell. A626.692/2021

Polismyndigheten. Nationell lägesbild. Polismyndighetens arbete mot brott mot särskilt utsatta brottsoffer. Saknr 400. A335.655/2021.

Polismyndigheten. Nationella operativa avdelningens strategiska inriktning. A279.313/2021

Polismyndigheten. Sammanställning av regionbesök – Verksamhetsutveckling Brott i nära relationer. A341.227/2021

Polismyndigheten. Granskningsrapport 2020, A197.994/2019/Tillsynsrapport 2020:1, Kontaktförbud – en kartläggning av tillämpningen med synpunkter på iakttagelserna

Polismyndigheten. Utredning av brott mot barn, våld i nära relation och sexualbrott mot vuxna – Promemoria om ett utvecklat bästa arbetssätt. Åklagarmyndigheten, Utvecklingscentrum Göteborg Polismyndigheten, Utvecklingscentrum Väst. Mars 2017, uppdaterad juni 2018

Polismyndighetens handbok för kontaktförbud. PM 2021:29. Saknr 438. A495.017/2021

Polismyndighetens handbok för riskreducerande insatser. PM 2021:33. Saknr 486. Polismyndigheten. [Polismyndighetens handbok för riskreducerande insatser \(polisen.se\)](https://www.polisen.se/4ad703/contentassets/e3f333d8f7e416fae6ac75457ba57d4/polismyndighetens-handbok-for-riskreducerande-insatser) (2022-03-07)

Polismyndighetens riktlinjer för brottsoffer- och personsäkerhetsverksamheten. PM 2018:42. Saknr 124

Projektplan IGOR 2.0. Diarienummer SÖD 2022/589 (socialtjänsten), A190.306/2022 (polisen). 2022-05-12

Regeringskansliet. 2017. Tillsammans mot brott: Ett nationellt brottsförebyggande program, Skr 2016/17:126

Regeringsbeslut 2021-12-16, I:28

Upprättad av
Kristina Meijer, Erika Gyllenswärd, Linda Nilsson och
Hanna Andersson

Datum
2022-08-22

Diariernr
A603.597/2021

Saknr
480

Version
01.00

SKR (Sveriges kommuner och regioner). Samordnad individuell plan. <https://www.uppdragpsyisk-halsa.se/sip/> (2022-05-25)

Socialstyrelsen. 2018. Dödsfallsutredningar 2016 - 2017

Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall 2018–2021. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2022-1-7738.pdf>. (2022-05-25)

Socialtjänstens arbete med våldsutövare. <https://www.jpinfo.net/kunskap/nyheter4/socialtjanstens-arbete-med-valdsutovare--analys/> (2022-05-25)

SOU (2015:55). Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck. Statens Offentliga Utredningar. Stockholm: Fritzes